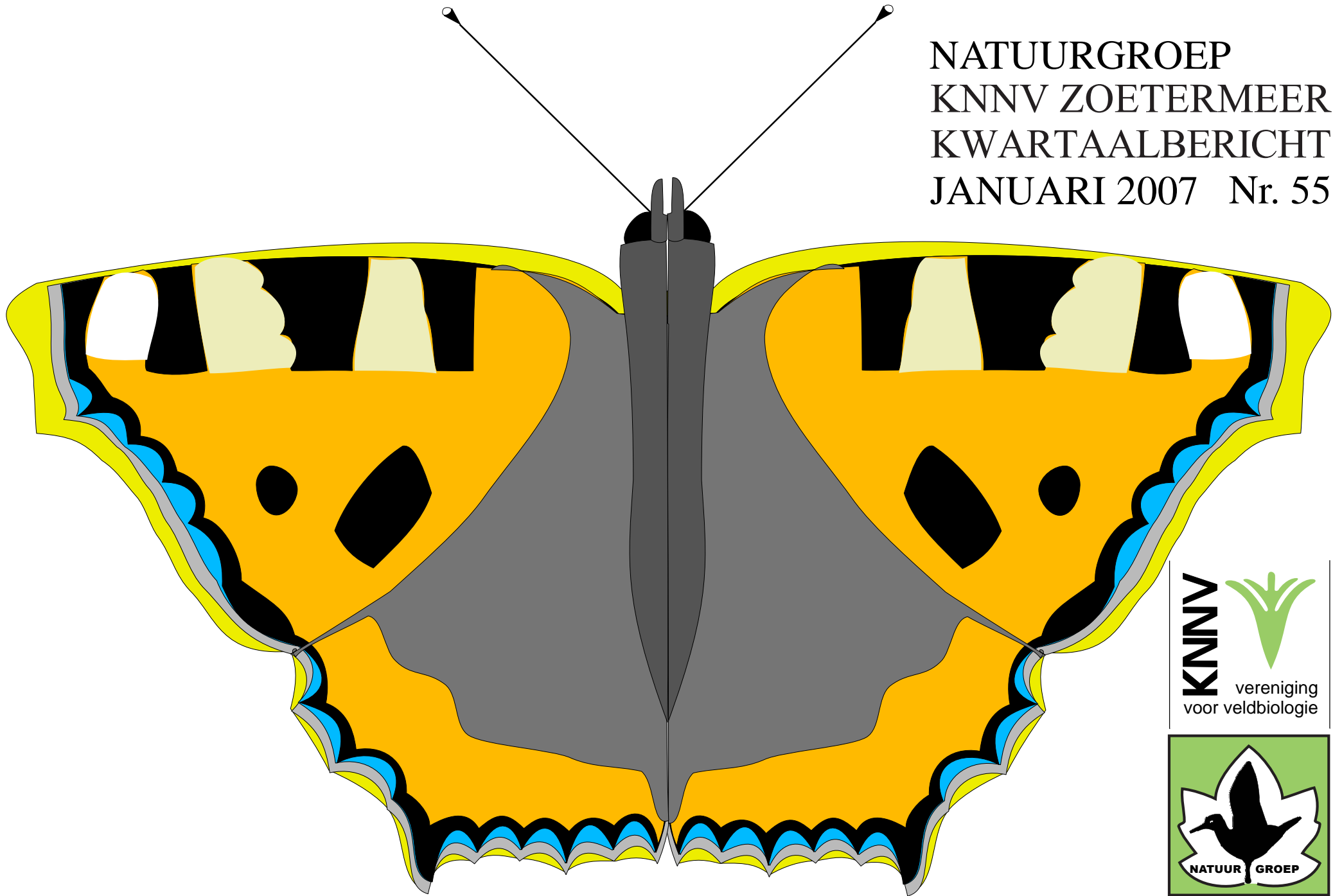

NATUURGROEP
KNNV ZOETERMEER
KWARTAALBERICHT
JANUARI 2007 Nr. 55

KNNV
vereniging
voor veldbiologie

NATUURGROEP KNNV ZOETERMEER

www.knnv.nl/zoetermeer

KWARTAALBERICHT Nr.55

januari 2007

INHOUD

1. VAN DE REDACTIE	3
2. DE KNNV ZOETERMEERWAARDE SAMENGEVAT.....	3
3. LIJST VAN LEDEN	4
4. BESTUURSVERGADERING KNNV ZOETERMEER	6
5. VERSLAG VAN DE PENNINGMEESTER.....	7
6. ALGEMENE LEDENVERGADERING EN BOEKENBEURS OP 14 FEBRUARI 2007	8
7. UITNODIGING VOOR DE NIEUWJAARSBORREL NATUURVERENIGINGEN	9
BERICHTEN UIT DE PLANTENWERK GROEP.....	10
8. RECTIFICATIE.....	10
9. GROOT MOERASSCHERM EN KLEINE WATEREPPE.....	10
10. PLANTENWAARNEMINGEN 2006 NAAR FLORON	12
GEZIEN IN ZOETERMEER	13
11. NIEUWE ONTWIKKELINGEN IN DE PADDESTOELENFLORA IN 2006	13
12. DE BRUINE WINTERJUFFER IN ZOETERMEER WAARGENOMEN.....	14
13. WEZELS EN EEN BONT ZANDOOGJE IN HET BUYTENPARK	15
14. ZOETERMEERSE WAARNEMINGEN UIT HET VOGELDAGBOEK.....	15
15. INVASIE VAN BARMSIJZEN IN DE WINTER VAN 2005.	18
16. NOG EEN DAGJE VISSSEN.....	20
17. SLAKKEN EN SCHELLEN IN ZOETERMEER: GEWONE SCHIJFHOREN	22
18. NATUUROBSERVATIES UIT MEERZICHT, VERVOLG	23
BUITEN DE VERENIGING	24
19. NACHT VAN DE NACHT, ZATERDAG 28 OKTOBER 2006.	24
20. EEN STANDAARDWERK OVER STADSECOLOGIE.....	25
21. NIEUWE VLINDERATLAS EINDELIJK KLAAR!.....	26

22.	LANDELIJKE VARIADAG VAN FLORON OP 16 DECEMBER 2006.....	26
23.	NOORDNATUURNIEUWS, WINTER 2006	28
24.	LAAT STAAN DIE STAMMEN!	28
25.	NATUUR- EN MILIEUAGENDA ZOETERMEER	30
26.	NAMEN	32
27.	IK WIL OOK LID WORDEN	32
28.	STREEPLIJSTEN EN LOSSE WAARNEMINGEN 2006	33
29.	INDEX (EXCLUSIEF STREEPLIJSTEN PAG. 33 E.V.).....	42

Ook in Zoetermeer schrijft de natuur geschiedenis. Zij zoekt haar journalisten, want zij bestaat slechts bij de gratie van wie haar ziet.

Doe 1x per 2 à 3 weken 2 uurtjes mee met de plantenwerkgroep.

Goeie sfeer, boeiend, leerzaam, nuttig.

Informatie: Evelien van den Berg, tel:

079-3213445 (18:00-19:30)

1. Van de redactie

Op de scheiding van Oud en Nieuw bereikte ons het droeve bericht dat Anja van Beek op woensdag 27 december 2006 is overleden. Natuurgroep- en KNNV-leden herinneren haar met grote waardering als actief bestuurslid van onze collega-vereniging IVN en de Vlinderwerkgroep. Ook wij zullen haar missen. Door Tilly Kester zijn wij vertegenwoordigd op haar begrafenis. Wij wensen de achterblijvende dierbaren alle sterkte en moed om met elkaar het verlies van Anja te verwerken.

Nieuwe leden van de KNNV Zoetermeer, 5 in getal (vorig jaar 8), van harte welkom!
Wij wensen allen een enerverend 2007 met heel veel onvoorspelbare natuurwaarnemingen.
En u weet, 2007 is het KNNV-libellenjaar.

Het digitaliseren van de Nederlandse natuur neemt een steeds grotere vlucht. Na het natuurloket, waarin al jaren natuurgegevens van iedere vierkante kilometer Nederlands grondgebied opvraagbaar zijn is nu een opvolger in ontwikkeling. Met name in het stedelijk gebied bleek de vierkante kilometer een lastig bruikbaar schaalniveau, daar komt bij dat de gegevensbestanden uit de verschillende bronnen niet gekoppeld konden worden. Deze problemen zijn door het ministerie van LNV onderkend en vervolgens is aan de universiteit van Amsterdam gevraagd om hiervoor een oplossing te bedenken. En het ziet ernaar uit dat die oplossing er ook komt. Gebruik makend van de nieuwste ICT-technologie kunnen databestanden van de verschillende PGO's (Particulier Gegevensverzamelende Organisaties) nu op verschillende schaalniveaus geïntegreerd, gevisualiseerd en geïnterpreteerd worden. Ook wordt hard gewerkt aan programma's die kaarten kunnen maken en modellen ontwikkelen die de verspreiding van soorten kunnen weergeven en voorspellen. Al deze mogelijkheden zijn gebundeld in "Ecogrid". Ook zal Ecogrid in de nabije toekomst de mogelijkheid aan vrijwilligers bieden om hun eigen waarnemingen via internet door te geven, in te zien of te bewerken.

Voorwaarde voor al dat moois is natuurlijk wel dat we onze waarnemingen in de toekomst veel nauwkeuriger moeten gaan vastleggen. Maar met de moderne technische hulpmiddelen zoals GPS hoeft dat geen probleem meer te zijn. Over wie over die gegevens tegen welke condities moet kunnen beschikken en hoe de bestanden tegen misbruik beschermd moeten gaan worden wordt momenteel druk onderhandeld door het ministerie en de VOFF. De VOFF is de Vereniging Onderzoek Flora en Fauna die de belangen behartigt van alle PGO's. Technisch is vrijwel alles mogelijk, uiteraard zijn de beschikbaar gestelde financiële middelen wel beperkend. Ook de KNNV-afd. Zoetermeer wil graag meewerken om de in Zoetermeer verzamelde gegevens in de toekomst beter bruikbaar te maken ten behoeve van de ruimtelijke ontwikkelingen en het (groen)beheer in deze gemeente. Enige jaren geleden hebben de drie in Zoetermeer actieve gegevensverzamelende verenigingen: IVN, KNNV en VWZ hun "Zoetermeerwaarde" vastgelegd en op 29 augustus j.l. gepresenteerd aan de nieuwe wethouder natuur en milieu dhr. Frank Speel tijdens de kennismakingsbijeenkomst. (zie hiervoor kwartaalbericht nr. 54, blz 28).

De Zoetermeerwaarde die de KNNV-afd Zoetermeer denkt te kunnen bieden hebben wij hieronder (zie 2) nog eens geactualiseerd en voor u samengevat. Het bestuur en de redactie van het kwartaalbericht zouden het erg op prijs stellen als onze leden zouden reageren op die "meerwaarde" en naar we natuurlijk hopen hun instemming betuigen en/of met suggesties of aanvullingen komen.

2. De KNNV Zoetermeerwaarde samengevat

Johan Vos

Doelstelling van de KNNV-afd. Zoetermeer

De afdeling Zoetermeer onderschrijft de landelijke doelstellingen (natuurbescherming, natuurbeleving en natuurstudie) en legt daarbij het accent op het inventariseren, registreren en documenteren van de natuur op Zoetermeers grondgebied. Deze kennis dient in de ogen van de afdeling opzoekbaar en vrij beschikbaar te zijn voor natuurstudie, -beleving en -bescherming. Dit alles onder het motto "De stedelijke natuur zoekt haar journalisten want zij bestaat slechts bij de gratie van wie haar ziet".

Historie van de afdeling

In 1993 is de afdeling officieel opgericht uit een lokale initiatiefgroep die onder leiding van de gemeentelijke stedelijk ecoloog al enkele jaren betrokken was bij het inventariseren van de wilde flora van Zoetermeer.

Aantal leden van de afdeling

Per 1 januari 2007 heeft de afdeling naast 14 Kwartaalblad-abonnees ('Natuurgroep') 29 KNNV-leden, waarvan 27 inwoners van Zoetermeer zijn.

Activiteiten van de afdeling

De afdeling geeft onderdak aan de plantenwerkgroep die gedurende het groeiseizoen (maart-september) elke twee weken de Zoetermeerse flora in kaart brengt. De waarnemingen worden jaarlijks aan de stichting Floron aangeboden en beschikbaar gesteld via een website en in het kwartaalbericht dat vier keer per jaar verschijnt. Ook de waarnemingen van de paddestoelenwerkgroep worden regelmatig zowel op onze website als in het kwartaalbericht gepubliceerd.

Naast de flora en de paddestoelen houdt de afdeling zich vooral bezig met het registreren en documenteren van dagvlinders, libellen, amfibieën en vissen.

Ook draagt de afdeling bij aan de landelijke KNNV-waarnemingsacties zoals de libellenactie in 2007 en levert zij samen met de lokaal actieve zusterorganisaties een bijdrage aan door de gemeente georganiseerde activiteiten op het gebied van water, groen en natuur.

Wensen van de afdeling voor de komende jaren

Samen met onze zusterorganisaties werken aan een zo actueel mogelijk databestand van natuurwaarnemingen (op kaart) zodat de lokale natuurkennis groter wordt en er daardoor draagvlak komt voor het groen en natuurrijk houden van Zoetermeer.

Zoetermeerwaarde van de afdeling

(de waarde die de afdeling genereert en beschikbaar stelt aan de gemeente en haar inwoners)
Door kennis van zeldzame (rode lijst) en bij wet beschermde soorten beschikbaar te stellen levert de afdeling een fundamentele bijdrage aan natuurbescherming op lokaal niveau.

Wensen van de afdeling voor de toekomst

In samenwerking met de zusterorganisaties komen tot een alom gerespecteerd groen kennisplatform waarin iedere vereniging zijn eigen positie inneemt. De bescheiden rol van een kleine KNNV-afdeling daarbij zal vooral gelegen zijn in het beschikbaar stellen van gedocumenteerbare lokale natuurkennis.

3. Lijst van leden

Taeke de Jong, secretaris KNNV Zoetermeer

De Natuurgroep bestaat nu uit 40 (vorig jaar 37) leden, 4 huisgenootleden en een donateur, waarvan 29 (vorig jaar 26) lid zijn van de KNNV. Twee wanbetalers zijn geroyeerd.

Aanvullingen op de onderstaande lijst, met name email-adressen zijn welkom bij t.m.dejong@tudelft.nl.

De nummers voorin elke regel verwijzen naar de nummers op kaart van Zoetermeer in *Fig. 1*.

- 46 Balster, Hr., W.A., Kalverweide 42, 2727GE, Zoetermeer, 06-23585803, w.a.balster@gmail.com
- 16 Bauer, Mw., I., Inge, Hoeverbos 43, 2716 PK, Zoetermeer, 079-3523263
- 14 Berg, Hr., A.C.P., van den, Anton, Tijberg 64, 2716 LK, Zoetermeer, 079-3213445, Huisgenootlid
- 14 Berg-den Hertog, Mw., E., van den, Evelien, Tijberg 64, 2716 LK, Zoetermeer, 079-3213445
- 11 Berge Henegouwen, Hr., A., van, Arno, Scheveningsebos 15, 2716 HT, Zoetermeer, 079-3211952
- 31 Bieze, Hr., J.G., Hans, Filmlaan 7, 2726 RN, Zoetermeer, 079-3421351, 06 532 44 00 2, hans.bieze@wanadoo.nl
- 62 Boer, Hr., F., Flip, Basalt 59, 2719 TW, Zoetermeer, 079-3617678, boer-boelens@wanadoo.nl, Huisgenootlid
- 62 Boer-Boelens, Mw., J., Jetty, Basalt 59, 2719 TW, Zoetermeer, 079-3617678, boer-boelens@wanadoo.nl
- 32 Bolle, Hr., R., Rob, John Fordstrook 16, 2726 TG, Zoetermeer, 079-3317697
- 35 Bruyn, Mw., J.C., de, Klipperkade 160, 2725 HC, Zoetermeer, 079-3413687
- 55 Drimmelen, Hr., P.M., van, Paul, Adigestroom 72, 2721 AK, Zoetermeer, 079-3429401, paulvd@hetnet.nl
- 26 Duuren, Hr., L., van, Lodewijk, Theo Thijssenhove 25, 2726 CE, Zoetermeer, 079-3214149
- 23 Eijck, Mevr. en Hr., E. en J., van, Hannie Schaftrode 38, 2717 HL, Zoetermeer, 079-3516887, Donateur
- 54 Groot, Hr., A., de, Adri, Abert Schweitzeraan 19, 2731 EA, Benthuizen, 079 3313200
- 76 Groot, Hr., H., de, Henk de, Waterspinhof 24, 2492 RK, Den Haag, 0704444545, 0616412370
- 45 Hakkenes, Hr., W.J., Pijlkruidvaart 17, 2724 VD, Zoetermeer, 079 3418691

- 63 Janssen, Hr., A. , Albert Schweitzersingel 133, 2719 DZ, Zoetermeer, 079-3621146, fredenbar@planet.nl
- 25 Jong, Hr., T.M., de, Taeke, Marsmanhove 2, 2726 CM, Zoetermeer, 079-3516599, T.M.deJong@bk.tudelft.nl
- 53 Jong, Mw., A., de, Annet, Pelschans 41, 2728 GM, Zoetermeer, 079-3422924, 06 40476869
- 61 Jonge, Mw., S.H., de, Sinie, Mosgroen 87, 2718 HH, Zoetermeer, 06 40046262
- 43 Kester, Mw., T., Tilly, Vuurdoornpark 98, 2724 HL, Zoetermeer, 079-3412605
- 33 Koelwijn, Alfrink College Biologie, Hr., S.F., Steven, Werflaan 45, 2725 DE, Zoetermeer, 079-3314231, KWL@alfrink.nl
- 28 Kok, Hr., J.A.M., Jan, Meerpolder 5, 2717 PA, Zoetermeer, 079-3520377
- 4 Koster-Smaal, Mw., A.E., An, Dunantstraat 1143, 2713 TN, Zoetermeer, 079-3165439
- 74 Leeuwen-van de Noulant, Mw., C., van, Corry, Veursestraatweg 5, 2264 EA, Leidschendam, 070-3271490
- 42 Liefde, Hr., W., de, Wim, Vuurdoornpark 98, 2724 HL, Zoetermeer, 079-3412605, Huisgenootlid
- 17 Lubberding, Hr., H., Henk, Leiwater 1, 2715 BA, Zoetermeer, 079 3219841, h.lubberding@unesco-ihc.org
- 21 Lurks, Hr., M., Marco, Bachrode 8, 2717 AN, Zoetermeer, 079-3510523
- 12 Oostdam, Mw., B.L., Barbara, Fivelingo 80, 2716 BG, Zoetermeer, 079-3211019
- 77 Parmentier, Hr., J.H., Jan, Marktstraat 16A, 7622 CR, Borne, 074-2674087
- 41 Ploeger, Hr., H., Henk, Wingerdpark 114, 2724 RK, Zoetermeer, 079-3316824
- 52 Ponten-Hagenaar, Mw., E.P.G., Da Sangalloruimte 1, 2728 MX, Zoetermeer, 079-3319907
- 72 Prins, Hr., B., Ben, Vijverlaan 11, 7975 BW, Uffelte, 0521-350300
- 13 Reeder, Hr., L.A., Fred, Tijberg 44, 2716 LJ, Zoetermeer, 079-3213612, josafre@orange.nl
- 7 Rheenen, Mw., J.C.A., van, Agnes, Sanne van Havelteplein 56, 2712 EZ, Zoetermeer, 079-3169759, agnes.van.rheenen@xs4all.nl
- 28 Smits, Mw., A., Anke, Mendelssohnrode 48, 2717CS, Zoetermeer, 079-3511293, jm.smits@planet.nl
- 15 Snoek, Mw., M., M., Zijlberg 38, 2716 NB, Zoetermeer, 079-3520329
- 8 Starink, Hr., B., Ben, Constantijnstraat 16, 2712 CZ, Zoetermeer, 079-3164009, 06 49904388, bstarink@yahoo.com
- 44 Tol, Hr., M.W.M., van der , Bertramvaart 12, 2724TE, Zoetermeer, 079-3427474, ijsduiker@yahoo.com
- 44 Tol-Bakker, Mw., M., van der , Bertramvaart 12, 2724TE, Zoetermeer, 079-3427474, ijsduiker@yahoo.com, Huisgenootlid
- 71 Vos, Hr., J., Johan, Landzichtlaan 36, 2101 ZJ, Heemstede, 023-5280231, johan@vosdenhartog.demon.nl
- 22 Wely, Hr., P.A., van, Peter, Smetanarode 82, 2717 DT, Zoetermeer, 079-3520414
- 1 Zalinge, Hr., J., van, Johan, J.W. Frisostraat 191, 2713 CD, Zoetermeer, 079-3165306
- 3 Zwarekant, Mw., R.W.J., Ineke, Stadhoudersring 706, 2713 GW, Zoetermeer, 079-3310369
- 27 Zwet, Hr., L.C.M., van, Penninghove 1, 2726 BT, Zoetermeer, 079-3516932

Fig. 1 De spreiding van onze leden in Zoetermeer

4. Bestuursvergadering KNNV Zoetermeer

op 21 december 2006

Taeke de Jong

Aanwezig: Aan de Jong (voorzitter), Tilly Kester (vice-voorzitter), Taeke de Jong (secretaris), Hans Bieze (penningmeester) Johan Vos, Lodewijk van Duuren, Arno van Berge Henegouwen.

Het verslag van de vorige vergadering, 3 januari 2006 (zie Kwartaalblad 51 blz. 5) fungeerde als agenda. De opbouw is dus hetzelfde. Besluiten zijn cursief gedrukt achter de agenda punten.

1. Contactpersonen, binnenkomende post
 - *Tilly Kester zal de KNNV afd. Zoetermeer weer vertegenwoordigen in de overleggroep Natuur- en milieuverenigingen met de gemeente en relevante post doorsturen.*
 - *Zij beheert het officiële mailadres zoetermeer@knnv.nl, selecteert de mails die daarop binnenkomen en stuurt ze naar het belanghebbende bestuurslid of de redactie van het kwartaalblad.*
 - *Hetzelfde geldt voor de mails die bij Taeke de Jong als secretaris binnen komen.*
 - *Kopij voor het Kwartaalblad kan meteen naar Johan Vos johan@vosdenhartog.demon.nl of Taeke de Jong t.m.dejong@tudelft.nl.*
2. Actuele ledenlijst (zie blz. 3), mailings
 - *Hans Bieze onderhoudt het contact met de landelijke KNNV, bestelt daar KNNV-boeken en krijgt nieuwe leden door van het landelijke secretariaat. Arno van Berge Henegouwen en de heer Van Zwet komen wel op onze lijst voor, maar niet op die van de landelijke KNNV (actie Bieze).*
 - *Taeke de Jong verwerkt mutaties digitaal, print op de persoon toegesneden januari-facturen van de Penningmeester en verzorgt het drukken van het Kwartaalblad.*
 - *Hans Bieze, haalt ze op, verzendt ze per post, of verdeelt ze over de bezorgers. De adressen hebben een nummer in verschillende tientallen per wijk.*
 - *Bezorgers van het Kwartaalblad:
Ben Starink bezorgt 1t/m 6 (Dorp/Driemanspolder)
Fred Reeder de 10-tallen (Meerzicht)
Taeke en Ellen de Jong bezorgen de 20-tallen (Buitenwegh) en de 60-tallen (Rokkeveen)
Hans Bieze de 30-tallen (de Leijens) en de distributie naar de "bezorgers".
Tilly Kester de 40-tallen (Segwaert)
Annet de Jong de 50-tallen (Noordhove, Benthuizen en Oosterheem)
Tilly Kester zal in de NME-bieb op de Entresol van het stadhuis controleren of de kwartaalbladen compleet zijn en vult ze anders aan.
Op de ALV 14 februari wordt naar vrijwilligers gevraagd zodat deze taken kunnen rouleren.*
 - *Naar bevriende verenigingen en personen en de landelijke KNNV worden exemplaren per post gestuurd. De KNNV-afdeling Delft (Geert van Poelgeest) wordt na herhaald verzoek aan die lijst toegevoegd. Marianne Ketting hoeft geen gedrukt exemplaar meer, nu het op internet verschijnt.*
 - *Taeke de Jong mailt de bijgewerkte ledenlijst aan alle bestuursleden.*
3. Kwartaalbericht
 - *Johan Vos verzamelt en redigeert het grootste deel van de kopij*
 - *Taeke de Jong en Johan Vos maken het blad op en voeren de eindredactie*
 - *De eindopmaak daarna, kost Taeke veel tijd, hij kan daarbij hulp bij gebruiken, wie wil?*
 - *Doordat in de natuur- en milieu-agenda alle Zoetermeerse natuurverenigingen worden vermeld geven we aan, dat we hun activiteiten waarderen en die dus niet zelf organiseren.*
 - *De index kost veel tijd, maar dit maakt de Kwartaalbladen toegankelijk. Met ca. 7000 trefwoorden zijn nu alle onderwerpen van alle kwartaalbladen 1-54 via het internet terugzoekbaar.*
 - *De opmaak en integratie van de streeplijst-gegevens in één publiceerbare lijst kost veel tijd, maar is ons kroonjuweel.*
 - *Het drukken van de etiketten wordt voortaan verzorgd door Tilly Kester.*
 - *De KNNV-boeken die voor verkoop in voorraad zijn worden in het volgende Kwartaalbericht aangekondigd en kunnen besteld worden bij beirawa@planet.nl*
4. Financiën boekjaar 2006, begroting 2007 (zie blz. 7) en de kascommissie.
 - *Fred Reeder en Anton van den Berg worden voorgedragen als kascommissie, accordering door de ALV op 14 februari.*
 - *We teren in op oud kapitaal, maar dat kunnen we nog 10 jaar volhouden, geen reden tot contributieverhoging nu, maar wel volgend jaar.*

- *Zelf bezorgen van het Kwartaalblad reduceert het interen substantieel (ca. 90 Euro/jaar).*
5. Nieuwjaarsreceptie do 11 jan.
 - *Organisatie, contact met VWG en IVN, Uitnodiging: Annet de Jong*
 - *Annet de Jong levert gegevens aan Taeke de Jong om de uitnodiging voor de nieuwjaarsreceptie en de ALV samen met de brief van de penningmeester te kunnen verzenden*
 - *Waarnemer 20 000ste waarneming gedenken?*
 6. Afdelingswebsite www.knnv.nl/zoetermeer/: Beheer
 - *Hulde voor het functioneren!*
 - *Webmaster Fred Reeder, redactie Fred Reeder, Wim de Liefde, Tilly Kester*
 - *Het publiceren van foto's kan via een onzichtbare link naar de website van Taeke de Jong*
 - *Alleen Zoetermeers materiaal*
 - *Lodewijk van Duuren zoekt een gangbare disclaimer.*
 - *Taeke de Jong zet alle kwartaalbladen op het web via zijn eigen TU-server en maakt geregeld een samengestelde totaal-index. Zij zijn aan de KNNV-website gelinkt.*
 7. Waarnemingenbestand en wat we er mee willen
 - *Al onze gegevens mogen met bronvermelding gebruikt worden.*
 - *Commercieel gebruik met bronvermelding wordt niet uitgesloten, al wordt een donatie op prijs gesteld. Er zijn immers schrijnende voorbeelden van beschermd materiaal dat door die bescherming nooit gebruikt is.*
 - *De KNNV bepleit institutioneel gebruik bij de toepassing van de Flora- en Faunawet. De tellingen en de gemakkelijk toegankelijke totaal-index op de kwartaalbladen kunnen van belang zijn.*
 - *Dat gebruik kan gestimuleerd worden bij gemeentelijke opdrachtverlening (Johan Vos)*
 8. Afvaardiging landelijke verplichtingen, wie gaat waar naar toe in 2005 ?
 - *Vertegenwoordigende vergadering
1 x per jaar: Johan Vos*
 - *Gewest West
4 x per jaar: Annet de Jong*
 9. Excursies
 - *Lodewijk van Duuren zal dit jaar in samenwerking met Peter van Wely en/of Arno van Berge Henegouwen één of twee libellenexcursies organiseren.*
 10. Samenwerking met de zusterorganisaties
 - *Overleggroep Groen Zoetermeer i.o. is voor de eerste keer op 28 okt. 2004 bij elkaar geweest (zie Kwartaalbericht 47 blz. 20). Sindsdien is hieraan geen verder gevolg gegeven.*
 - *Het bestuur acht samenwerking op 5 punten belangrijk: het internet, excursies, lezingen, een gemeenschappelijke Natuur en Milieu-agenda en natuurbescherming.*
 - *In natuurbescherming is onze afdeling niet actief, maar stelt al haar waarnemingen daartoe beschikbaar. Zij is ook bereid op aanvraag voor actuele zaken materiaal te verzamelen en eigen materiaal te ordenen als zij daarvoor vrijwilligers kan vinden.*
 11. Rondvraag en sluiting
 - *Er komt weer een Dag van het Park: medewerkers vragen op de ALV*
 - *Niet-KNNV leden vragen lid te worden (ALV?)*
 - *De ALV wordt gecombineerd met een boekenbeurs*

5. Verslag van de penningmeester

Hans Bieze

Uit onderstaande balans blijkt, dat ons saldo het afgelopen jaar met €186,43 is teruggelopen.

Balans 2006			
Saldo 1 januari 2006	€ 1,476.95	Landelijke afdracht	€ 353.00
Contributies	€ 853.00	Drukkosten kwartaalbericht	€ 442.52
Verkoop boeken	€ 0.00	Inkoop boeken	€ 151.74
Verkoop Kwartaalbericht	€ 0.00	Postzegels, briefpapier	€ 55.87
Giften	€ 0.00	Onvoorzien	€ 36.30
Rente	€ 0.00	Saldo 31 december 2006	€ 1,290.52
Totaal	€ 2,329.95		€ 2,329.95

Er is echter zoals elk jaar een voorraad KNNV-boeken ingekocht die naar verwachting komend jaar (zie onderstaande begroting) voor €200 verkocht kan worden en anders teruggeleverd met restitutie van de inkoopprijs. Het komende jaar kan met die verkoop op het saldooverlies van dit jaar wordt ingelopen.

Begroting KNNV Afdeling Zoetermeer 2007

INKOMSTEN		UITGAVEN	
Saldo 1 januari 2007	€ 1,290.52	Landelijke afdracht	€ 409.80
Contributies	€ 1,013.00	Drukkosten kwartaalbericht	€ 500.00
Verkoop boeken	€ 400.00	Inkoop boeken	€ 150.00
Verkoop Kwartaalbericht	€ 0.00	Postzegels, briefpapier	€ 75.00
Giften	€ 0.00	Onvoorzien	€ 100.00
Rente	€ 0.00	Saldo 31 december 2007	€ 1,468.72
Totaal	€ 2,703.52		€ 2,703.52

De landelijke KNNV-afdracht kan stijgen door ledentoeename en de jaarlijkse indexering van 20 x €17,00 naar 23 x €17,25 per lid.^a Deze en voorafgaande stijgingen van €16,00 tot €17,00 sinds 2003 zijn niet de contributie van de KNNV-leden doorberekend. Druk- en portokosten kunnen stijgen door ledentoeename. De post 'Onvoorzien' bestaat onder andere uit een mogelijke bijdrage aan de nieuwjaarsborrel van de samenwerkende natuurverenigingen (zie blz. 9). Ten opzichte van de begroting die wij vorig jaar hebben opgesteld is €94,13 aan portokosten bespaard met het zelf bezorgen van Kwartaalbladen. Hoewel we nog geen contributieverhoging hoeven te overwegen zal dat volgend jaar toch moeten om verder interen te voorkomen.

6. Algemene ledenvergadering en boekenbeurs op 14 februari 2007

Annet de Jong

Hiervoor zijn alle KNNV-leden uitgenodigd. Er is gelegenheid tot uitwisseling van natuurboeken. U kunt interessante boeken meenemen, uitwisselen of zelfs aan elkaar verkopen. Boeken van de KNNV-uitgeverij zijn ter inzage aanwezig en voor leden tegen ledenprijs te koop. De nieuwe leden kunnen oude Kwartaalbladen inzien en kopen voor a €2,00 per stuk of een set van alle eerste Kwartaalbladen tot nu toe voor €75,00 (voor zover de voorraad strekt!).

Datum: 14 febr. 2007
Plaats: Pelschans 41
Tijd: 20.00 uur
Aanwezig zullen zijn: Annet de Jong (voorzitter)
Tilly Kester (vice voorzitter)
Taeke de Jong (secretaris)
Hans Bieze (penningmeester)
Johan Vos (ondersteunend bestuurslid)

Agenda:

1. Opening en vaststellen agenda
2. Financiële zaken
 - Goedkeuring kascommissie
 - Goedkeuring begroting 2007
 - Contributieverhoging 2008
3. Vertegenwoordiging en verplichtingen naar het Landelijk Bestuur, Gewest en Gemeente met verslaglegging in het kwartaalblad.
 - Landelijk bestuur, 1 x per jaar een zaterdag. (Johan Vos)
 - Gewest West, 4 x per jaar. (Annet de Jong)
 - Gemeentelijk Overleg 4 x per jaar. (Tilly Kester)
 - Groen Zoetermeer, regelmatig. (Vrijwilliger gevraagd)
 - Natuurverenigingen Zoetermeer- VWG, IVN en KNNV. (Annet de Jong)
 - Dag van het Park (Vrijwilligers gevraagd).
4. KNNV afd. Zoetermeer, Natuurgroep, Plantenwerkgroep, Paddestoelenwerkgroep.

^a Voor onze 2 KNNV-huisgenootleden is het onveranderd €6,50.

- Gang van zaken kwartaalblad, website enz. inhoudelijk/practisch
 - Zijn er leden die geen blaadje willen ontvangen?
 - Bezorgers gevraagd.
 - Webfanaten gevraagd voor ondersteuning webmaster.
 - Natuurgroepleden: word lid van de KNNV!
5. Rondvraag en sluiting.
6. Boekenbeurs

7. Uitnodiging voor de Nieuwjaarsborrel Natuurverenigingen

Annet de Jong

Nieuwjaarsbijeenkomst

Donderdagvond 11 januari 2006
van 20.00 tot 22.00 uur
In het leslokaal van de stadsboerderij Het Buitenbeest, Voorweg 93

Voor een hapje en een drankje wordt gezorgd

Voor meer informatie kun je terecht bij:

Hanneke Hoogvliet, tel. (079) 3163631, hoogvliet@wanadoo.nl
Annet de Jong, tel. (079) 3422924, beirawa@planet.nl
Agnes van der Linden, tel. (079) 3167818, avdlinden@proconnect.nl

Beste natuurliefhebbers,

Allereerst een natuurlijk, gezond, natuurlijk en kleurrijk nieuwjaar gewenst! Het is ons een genoegen je uit te nodigen voor de nieuwjaarsbijeenkomst op donderdagavond 11 januari a.s. om 20.00 uur In het leslokaal van de stadsboerderij Het Buitenbeest, Voorweg 93.

De Vogelwerkgroep, het IVN en de KNNV hebben wederom het gezamenlijk initiatief genomen voor deze informele bijeenkomst.

Tijdens de bijeenkomst staat het bijpraten, het uitwisselen van goede voornemens en genieten van een hapje en drankje centraal.

Maar tussendoor zul je worden uitgedaagd tot nadere kennismaking!

Wij kijken er naar uit en hopen jullie allen te ontmoeten!

Namens de besturen van:

Vogelwerkgroep Zoetermeer
IVN afdeling Zoetermeer e.o.
KNNV afdeling Zoetermeer

BERICHTEN UIT DE PLANTENWERKGROEP

8. Rectificatie

Evelien van den Berg

Tilly Kester

Fig. 2 Rups van de helmkruidvlinder op knopig helmkruid

In kwartaalbericht nr. 54 van oktober 2006 staat een fout. In het verslag van het plantenweekend Haaksbergen, op bladzijde 5, vierde regel van onderen moet 'kuifvlinderrupsen' zijn: rupsen van de helmkruidvlinder.

9. Groot moerasscherm en kleine watereppe

Tilly Kester

Onze laatste plantenzoektocht van 2006, op 15 september voerde ons naar het "recreatiegebied gebied bij de Noord-Aa" achter boerderij "Het Geertje", op het grondgebied van Zoeterwoude. Anton, Evelien, Sinie met hondje Kazan, Johan, Fred en Peter zijn gestart bij de Groene Schuur. Na een prachtige juli en een zeer natte augustus is de warmte vanaf begin september weer teruggekomen met temperaturen van gemiddeld 25 graden. Op de brug met blauwe leuningn noteerden we eerst de meeste waterplanten.

Langs de gemaaide bermn vonden we de gebruikelijke soorten, totdat we in het slootje bij Het Geertje twee interessante soorten vonden. In eerste instantie een soort die we al gauw voor kleine watereppe versleten. Omdat ik deze soort bij de Floronexcursie van 26 augustus j.l. gezien heb, was mijn eerste reactie echter groot moerasscherm. We herinnerden ons wat Thea Spruit (vriendin van Annet) ons heeft geleerd tijdens de waterbeestjesexcursie van 2 sept j.l. *Apium* (moerasscherm) heeft geen (of nul) tussenschotje onderaan de bladsteel, *Berula* (kleine watereppe) heeft er één en *Sium* (grote watereppe) twee, ofwel ABC-012. Nadat we een plant met bladsteel uit de sloot hadden gevist, kwamen we tot de conclusie dat er geen tussenschotje te zien was. Dus was er hier sprake van groot moerasscherm! Iets verderop in een sloot kwamen we een duizendknoop tegen waarvan we in eerste instantie dachten dat het waterpeper was. Maar bij nadere

bestudering bleek dat de tuitjes behaard waren en dat de peperige smaak ontbrak, evenals de gegolfde bladrand, conclusie: zachte duizendknoop. Verder lopend langs de weg met opvallend veel sluipverkeer in het slootje aan de andere kant: veelwortelig kroos, bultkroos en klein kroos.

Source:

Fig. 3 Groot moerasscherm (*apium nodiflorum*)

Source:

Fig. 4 Kleine watereppe (*berula erecta*)

In het recreatiegebied met groepen bomen en struiken was het heerlijk rustig. Net voorbij het parkeerterreintje zag Johan onder de struiken brede stekelvaren en gewone hennepnetel. Iets verderop zagen Anton en Fred een bont zandoogje vliegen. Peter ging op zoek en even later werd dat ook door hem bevestigd. We liepen omhoog naar het water (dat naar het oorspronkelijke Noord-Aa voert). Er lag een viezige bruinachtige film laag op het water. Langs het water groeide een brede zoom van riet, met daartussen smeerwortel en grote groepen kleine lisdodde. Verderop richting Geertje stond tussen het riet ook kalmoes, grote egelskop, koninginnekruid en kikkerbeet. Diverse paardebijters vlogen rond. Beneden aan de bosrand stonden reuzenbalsemien en enorme (kapotgetrapte) reuzenbovisten. Je hoorde kippen kakelen en er vloog een buizerd en even later ook een zilverreiger over. Bij een zeer grote struikklimop gonsde het van de honingbijen, blinde bijen en wespen. Ook vloog er een bont zandoogje, diverse atalanta's en dagpauwogen op de sterk geurende geelgroene bloemen van de struikklimop.

Op het terrein van Het Geertje huppelden 2 konijntjes voor een tent. Ter afsluiting van het plantenseizoen hebben we bij "Het Geertje" samen koffie gedronken. Kazan werd door Sinie in bedwang gehouden want die vond de daar rondscharrelende kuikentjes erg interessant. Omdat we nog tijd hadden en het heerlijk weer was, zijn Johan en ik nog verder gaan kijken. In het slootje langs de Geerweg vonden we kleine watereppe. Nu konden we de beide planten goed met elkaar vergelijken. Omdat tijdens de waterbeestjesexcursie (op 2 sept) ook kleine watereppe gevonden is, zijn we ter controle naar de ringsloot gefietst. Van daaruit verder gefietst naar het Dorp waar we aan de waterkant van de Voorwegwetering ook kleine watereppe aantreffen. Bij galerie "De Vlaming" meende ik een paar weken geleden aan de (rijkbegroeide) oever ook een flinke plek gezien te hebben met moerasscherm, maar ik kon er helaas niet dichtbij komen. Met toestemming van de galeriehouder mochten we gaan kijken en het bleek inderdaad groot moerasscherm te zijn!

Daarna zijn naar het Wilhelminapark gegaan om de daar aangetroffen watermuur te bekijken. Het park is onlangs opnieuw ingericht en de populieren langs de Buurtvaart zijn gerooid. Naast de watermuur, stonden enorme planten zwart tandzaad en een grote groeiplek met beklierde nachtschade (afstaand behaard). In de

Buurtvaart zagen o.a. dwergkroos en één plantje wortelloos kroos, piepklein maar gelijkend op het plaatje in de Heukels' flora.

10. Plantenwaarnemingen 2006 naar FLORON

Johan Vos

Met het invoeren van de 12 streeplijsten is het, in klimatologisch opzicht spectaculaire jaar 2006 weer floristisch verwerkt. "De oogst" overziend kunnen we stellen dat 2006 ons ook weer de nodige verrassingen heeft bezorgd. In ons vorige kwartaalbericht (nr. 54) is een aantal opmerkelijke ontwikkelingen en vondsten besproken (blz. 13-15), terwijl het volledige overzicht van al onze 1005 waarnemingen uit 2006 achterin dit kwartaalbericht is opgenomen.

De plantendatabank bestaat momenteel uit 20314 waarnemingen, dit is inclusief twee bestanden van onderzoeksbureaus uit 2005 die niet in de lijst achterin dit blad zijn opgenomen.

Gezien de steeds groter wordende betekenis van bij wet beschermde plantensoorten ligt het voor de hand om ons de komende jaren te richten op het actualiseren van de vindplaatsen van deze soorten. In kwartaalbericht nr. 53 staan alle 61 Zoetermeerse zeldzame en/of beschermde soorten op volgorde van hun zeldzaamheid gerangschikt. In de komende kwartaalbladen zullen deze soorten en hun vindplaatsen extra aandacht krijgen. Verder zijn Wim en ik de afgelopen maanden druk bezig geweest om de veranderingen die in de nieuwe Heukel's flora (23-ste druk) zijn opgenomen in ons eigen plantenbestand te verwerken. Dat heeft nog voor de nodige problemen gezorgd. Het resultaat van deze inspanning is een geheel opgeschoonde "soortenlijst" met daarop minimaal 672 soorten, inclusief een nieuwe lokale streeplijst. Soorten is hier bewust tussen aanhalingstekens geplaatst omdat het woord taxa (= onderscheidbare eenheden) eigenlijk juist is. Soms gaat het om ondersoorten zoals bij brede (subsp. majalis) en rietorchis (subsp. praetermissa) en soms om geslachten zoals bijvoorbeeld bij de iep (*Ulmus spec.*) of bij sterrenkroos (*Callitriche spec.*)

Source:

Fig. 5 Handleiding inventarisatieprojecten

Source:

Fig. 6 Nieuwe Rode Lijst

Om het veldwerk zo verantwoord mogelijk uit te voeren heeft FLORON in 2006 een nieuwe "Handleiding inventarisatieprojecten" gemaakt. Zowel voor gebiedsgerichte als voor soortgerichte projecten worden alle aandachtspunten nog eens toegelegd en op een rij gezet. De bij FLORON geregistreerde waarnemers ontvangen deze handleiding gratis thuis. Een andere publicatie die we dit jaar via het ministerie van LNV kregen toegestuurd was: "Toelichting op de Rode Lijst Vaatplanten". Ook deze lijst met alle in hun voortbestaan bedreigde plantensoorten is op 4 november 2004 door minister Veerman vastgesteld. De soorten zijn verdeeld over de inmiddels bekende 5 categorieën: VN (verdwenen), EB (ernstig bedreigd), BE (bedreigd), KW (kwetsbaar) en GE (gevoelig). Daar deze lijst verscheen voorafgaande aan de nieuwe Heukel's flora zijn de veranderingen uit deze flora nog niet verwerkt in de rode lijst.

GEZIEN IN ZOETERMEER

11. Nieuwe ontwikkelingen in de paddestoelenflora in 2006

Sinie de Jonge.

Dit jaar is de paddestoelenwerkgroep er 10 keer op uitgetrokken om de paddestoelen in Zoetermeer in kaart te brengen.

Sinie de Jonge

Fig. 7 Violetgrijs kleefhoedje

Sinie de Jonge

Fig. 8 Zwavelzwam

We hebben 11 nieuwe soorten gevonden:

Op 6 januari vonden we in het Westerpark het violetgrijs kleefhoedje (*Bolbitius reticulatus*) en de harde voorjaarssatijnzwam (*Entoloma clypeata*).

Op 17 augustus in het Balijbos en op 5 september in het Vernèdepark het gewoon eikebladzwammetje (*Collybia dryophila*).

Ook op 17 augustus in het Balijbos de Knolvoethertezwam (*Pluteus plautus*)

Op 22 augustus in het Buytenpark de zwavelzwam (*Laetiporus sulphureus*)

Op 5 september in het Vernèdepark en op 20 oktober in het Balijbos de geelbruine satijnzwam (*Entoloma lividoalbum*)

Ook op 20 oktober in het Balijbos de schubbige fopzwam (*Laccaria proxima*) en het gewoon elfenschermpje (*Mycena pura*)

Op 5 september in het Vernèdepark de franjeporiezwam (*Polyporus tuberaster*) en de rechte koraalzwam (*Ramaria stricta*)

Sinie de Jonge

Fig. 9 Essenzwam

Sinie de Jonge

Fig. 10 Rechte koraalzwam

En op 3 oktober in het Westerpark de essezwam (*Perenniporia fraxinea*). De essezwam is in het Westerpark waargenomen aan de voet van een levende iep. Het is een soort van de rode lijst die meestal voorkomt aan de voet van levende essen, soms ook op andere loofbomen (ondermeer op beuken, walnoten, populieren en iepen). Het is een parasiet en saprofyt die witrot veroorzaakt. De zwam tast het wortelstelsel van de boom aan, waardoor deze los komt te staan en op den duur omvalt.

Sinie de Jonge

Fig. 11 Toefige labyrintzwam

Ook de toefige labyrintzwam (*Abortiporus biennis*) hebben we dit jaar weer waargenomen en wel op 4 oktober in het Westerpark. Het is een éénjarige, niet algemene soort die voor het eerst is gevonden in het Binnenpark op 16 september 2001.

De haagbeukmelkzwam (*Lactarius circellatus*) was voorgaande jaren talrijk aanwezig, maar door de droge julimaand zijn ze dit jaar nauwelijks waargenomen.

Het Balijbos zag ook dit jaar weer wit van de witte kluifzwammen (*Helvella crispa*). Vorig jaar waren ze nauwelijks te vinden.

Vaalhoeden (*Hebeloma spec.*), zilveren ridderzwammen *Tricholoma argyraceum*), vezelkoppen (*Inocybe spec.*), populiermelkzwammen (*Lactarius controversus*) en de gewone krulzomen (*Paxillus involutus*) waren weer net als vorig jaar talrijk aan de Spectrumsingel te bewonderen, alleen dit jaar 2 maanden later.

De netstelige heksenboleet (*Boletus luridus*) is op 21 augustus 2005 voor het eerst waargenomen aan de Mahatma Gandhisingel te Rokkeveen. Vanaf begin augustus ben ik iedere week naar deze soort gaan kijken, maar ogenschijnlijk zonder resultaat. Uiteindelijk werd mijn geduld beloond want twee maanden later, op 20 oktober 2006 stonden er vele exemplaren, omringd door een heksenkring van zilveren ridderzwammen. Ik heb ervan genoten.

Door de droge julimaand, de natte augustus en de warme en droge september hebben wij in de derde week van oktober en de hele maand november toch nog een prima paddestoelenseizoen achter de rug.

De paddestoelenwerkgroep komt elke eerste dinsdag van de maand bij elkaar en zoekt dan iedere keer in een ander gebied naar soorten. Belangstellenden zijn welkom om een keer mee te gaan en kunnen daarvoor contact opnemen met Sinie de Jonge, tel. 06-40046262 of per e-mail: siniedejonge@casema.nl.

12. De bruine winterjuffer in Zoetermeer waargenomen

Johan Vos

De bruine winterjuffer (*Symspecma fusca*) dankt haar naam aan het feit dat zij als imago overwintert. Het gaat om een onopvallend gekleurde juffer die bijna tien maanden kan leven, het langst van alle Nederlandse libellen.

Biotoop

Deze juffer is wat de voortplanting betreft vooral aangewezen op helder, matig voedselarm water. In de duinen is voortplanting vastgesteld in ondiepe, dus snel opwarmende, rijkbegroeide plasjes. Dit alles staat in schril contrast met het doorsnee Zoetermeerse oppervlaktewater, hoewel zich pleksgewijs situaties kunnen voordoen die wel voldoen aan de eisen van deze juffer.

Verspreiding

De bruine winterjuffer staat bekend als soort met een zuidelijke verspreiding. De soort wordt vooral in zuidoost Brabant en midden Limburg signaleerd. Sinds eind jaren '90 wordt deze soort echter steeds vaker boven de grote rivieren gezien. Zo werden recent nieuwe vindplaatsen ontdekt op de Veluwe, op de Utrechtse heuvelrug en sinds kort ook in de duinen van Bergen tot op Walcheren. In 2000 werd zelfs voor het eerst een mannetje bruine winterjuffer op Schiermonnikoog waargenomen! Door de afwijkende vliegtijd

en het onopvallend uiterlijk is de kans echter groot dat nieuwe populaties niet worden gezien. Dat laatste geldt in elk geval niet voor Zoetermeer.

Ellen de Lange

Fig. 12 Bruine winterjuffer

Waarnemingen in Zoetermeer

In 2006 werd de soort door Ellen de Lange in een berm van de Afrikaweg waargenomen en gefotografeerd. Op dezelfde dag nam Peter van Wely 4 exemplaren in het Westerpark waar en op 1 september werd de soort door Michiel Nieuwstraten in de Schoolstraat (Dorp) gezien en gefotografeerd. Zijn we hier getuige van een uitbreiding vanuit de duinen richting Haaglandenregio of hebben we te maken met zwervers die door de extreme zomer van 2006 bij toeval hier terecht zijn gekomen? Antwoord op deze vraag krijgen we wellicht als we extra oplettend zijn de komende jaren, ook in het winterseizoen.

KNNV-aandacht voor libellen komend jaar

Het jaar 2007 staat bij onze vereniging geheel in het teken van de libellen. Ook de afdeling Zoetermeer zet dit jaar een aantal keer de libellen in de schijnwerpers. Dit blad, de website www.knnv.nl/zoetermeer en de natuur- en milieugenda houden u op de hoogte.

13. Wezels en een bont zandogje in het Buytenpark

Simon Post

Simon Post

Fig. 13 Wezel

Vrijdagochtend 6 oktober twee wezels gezien die ik achter elkaar aan zag dollen vlak bij de telpost. Toen ik ze in de gaten kreeg was ik natuurlijk veel te laat voor een foto, toch kans gezien er enkele te maken, alleen jammer voor de foto dat hij/zij zich schuil hield achter een grasspriet. Ook nog een bont zandogje gezien.

14. Zoetermeerse waarnemingen uit het vogeldagboek

Adri de Groot

Dinsdag 26 september

Via het bedrijventerrein Prisma op de grens Zoetermeer-Bleiswijk, waar duizenden spreeuwen in de hoogspanningsmasten zaten, vandaag in het Zoetermeerse Westerpark en Buytenpark geweest.

Wát een verschil! Het gecultiveerde Westerpark en het verruigde Buytenpark. Het Westerpark is een echt park met veel en hoge bomen, een schaapsweide, gemaaide grasvelden, waterpartijen enz. enz.

De mooiste bewoners zijn ongetwijfeld de groene spechten.

Prachtige vogels, vandaag 2 gezien, maar poseren ho maar!

Het Buytenpark ligt vol boomstammen, er zijn enorme hoogteverschillen, er zijn grote vlaktes met ongemaaide grassen en kruiden, ruig. Heerlijk! Daar heb ik me vandaag enkele uren verpoosd. Echt veel soorten waren er niet te zien, maar dat geeft niet, als je maar geniet. "Geen beter leven dan het buitenleven" zei een voorbijganger tegen me. Op diverse plaatsen tussen de boomstammen groeien zwammen, het "paddenstoelenseizoen" komt eraan.

Maar de meeste aandacht had ik voor paapjes, die langs de westhellingen van de oude stortplaats foerageerden. Hoeveel het er waren weet ik niet zeker. In elk geval heb ik er eenmaal vier tegelijk gezien, maar mogelijk vlogen er wel zes van deze leuke, kleine lijsterachtige vogeltjes rond.

Adri de Groot

Fig. 14 Judasoor

Adri de Groot

Fig. 15 Twee paapjes

Maandag 3 oktober

Vandaag veel paapjes op trek. In de Zoetermeersche Meerpolder waren er maar liefst 5 aan het foerageren: op de uitkijk op het prikkeldraad, insectje vangen in het grasland en weer terug. Zulke grote groepen zie je niet zo vaak. Leuk gezicht die kleine vogeltjes die altijd hoog willen zitten. Zou dat iets met hun naam te maken hebben? In die polder waren iets verderop 2 ijsvogels visjes aan het vangen.

Woensdag 11 oktober

In het Prielbos steken de muggen nog steeds, toch heb ik daar vanmorgen met veel genoeg een paar uur doorgebracht. Ik houd van die moerassige ruigtes waar bomen mogen omvallen, de geheimzinnige geluidjes en roepjes en doorkijkjes intrigeren. De meeste geluiden zijn op naam te brengen: het wemelt er van ratelende winterkoninkjes, mezen, een twintigtal foeragerende zanglijsters op de snipperpaden, de roodborsten zijn afgelopen weekend massaal uit het oosten binnengevallen, een roepende waterral, 2 groene spechten, 4 grote bonte spechten, een zingende tijtjaf, eksters, kraaien, gaaien. Ook nog flink wat heidelibellen en enkele paardenbijters, hommels, atalanta's en witjes. En onderwijl hoorde ik boven de toppen vinken en veldleeuweriken overtrekken.

In het plasje bij de Noordhovense Plas 2 dodaarzen, op de Zoetermeerse Plas zwommen er 7.

Adri de Groot

Fig. 16 Vrouw bruinrode heidelibel

Adri de Groot

Fig. 17 Man roodborsttapuit

Donderdag 26 oktober

In het Buytenpark vanmiddag een paartje roodborsttapuiten. Op de foto de man.

Donderdag 9 november

Als je watersnippen ziet moet je altijd even controleren of er geen bokje tussen zit. Veel zeldzamer, ze leven verborgen waardoor je ze niet zo gauw ziet. Kleiner, stuk kortere snavel, wat donkerder ogend. Toen ik gistermorgen vanaf afstand de slapende snippen bekeek op het oostelijk eilandje van de Benthuiserplas, zag ik een afwijkende snip waarvan ik eerst dacht: mijn geluksdag, een bokje!

Telescoop opgesteld en meteen naar het belangrijkste herkenningspunt gekeken: een watersnip heeft een lichte streep midden over de kop, een bokje heeft een donkere kruin.

Source:

Fig. 18 Watersnippen

Dit was echter geen bokje met zijn lichte streep. Maar wel duidelijk kleiner dan de watersnip ernaast en met heel donkere vleugelveren, die zijn bij de watersnip veel lichter, ik heb kort zijn snavel gezien, die was erg lang, als van een watersnip. Verwarring met de erg zeldzame poelsnip was niet mogelijk, deze heeft weliswaar dezelfde koptekening als de watersnip maar is groter en heeft ook geen donkere vleugelveren. Kortom ik weet geen raad met deze vogel. Een poelsnip ziet er weer anders uit, gisteren vloog er eentje in het Prielenbos op. Overigens herken je deze vogel nagenoeg uitsluitend aan (vlieg)gedrag en grootte. In het Prielenbos was het erg stil, slechts een groep van dertig koperwieken.

Verder roepende waterrallen op de Benthuiserplas.

Foto: Watersnippen gisteren op de Benthuiserplas. Links een watersnip die voldoet aan de normale snipeisen, rechts het kleinere en veel donkerder getekende exemplaar

Woensdag 29 november

De donkere watersnip die ik op 8 november op de Benthuiserplas zag was waarschijnlijk gewoon een heel donker uitgevallen exemplaar. Ik heb diverse tips gehad over welke (onder)soort snip het geweest zou kunnen zijn en over kleurmutaties, maar na raadpleging van boeken en deskundigen is maar een conclusie mogelijk: een bijzonder donker getinte "gewone" watersnip.

Vanmorgen weinig wind en aangenaam weer, op de fiets naar het Noord-Aa plassegebied gecrost. Vanuit mijn huis is het maar een paar honderd meter naar de Benthuiserplas, daar o.a. 2 dodaarzen en 2 gillende waterrallen. Later nog 2 in het Prielenbos. Op de Noordhovense Plas 1 vrouw brilduiker en in de bomen 1 groene specht, ook 1 in de bomen langs de omleidingsweg van Benthuisen. Op de (grote) Zoetermeerse Plas telde ik 9 dodaarzen, in de hoeken en gaten zullen er wel meer rondzwemmen. Daar ook 1 vrouw brilduiker en 4 tureluurs. Drie ransuilen verstopt in het Noord-Aagroen.

Donderdag 30 november

Op het grasveld bij restaurant Aa-zicht zag ik een zwarte kraai met geschakeerde veren rondscharrelen. Door de kijker viel al snel op dat de kraai een ernstig misvormde snavel had. Het leek wel of er een stuk van een lat in zijn bek zat, maar het kan ook een vergroeiing zijn. De ondersnavel was te kort en mismaakt. Op een onhandige manier pikte de kraai wat tussen het gras vandaan. Hij leek me alleen in staat om grote(re) stukken voedsel door te slikken. De lichte veren bij deze kraai zijn een mooi voorbeeld van "Hungerstreifen". Als een vogel in slechte conditie is kan dat voorkomen. De veren zijn gedeeltelijk wit/grijs en gedeeltelijk donker. Die half-om-veren zijn vaak het gevolg van het gebruik van verkeerde voedingsstoffen. Bij deze kraai, die niet in staat leek te eten wat hij nodig heeft, was dat niet verbazingwekkend.

Er is niets leukers dan op een stille plek, zoals in het moerassige Prielenbos langdurig stil te gaan staan en te kijken en te luisteren wat er om je heen gebeurt. Andersom werkt dat kennelijk ook zo: na een kwartier kwam een roodborstje eens kijken wat daar nu eigenlijk stond. Het vogeltje kwam tot op een meter of twee, en maar naar me loeren. Ik durfde de camera pas te gebruiken toen hij al iets verder weg was, misschien een mooie kans op een close-up verloren laten gaan.

Maandag 4 december

Adri de Groot

Fig. 19 Aethalia van de slijmzwam (Mucilago crustacea) rond een brandnetelstengel. Gefotografeerd in het Prielbos

Slijmzwammen (myxomyceten) zijn bijzondere levensvormen.

De sporen "beginnen" als een massa zich voortbewegend plasma (plasmodium) dat zich "onderweg" voedt met o.a. bacteriën en zelfs een kruispoor achterlaat. De eindfase van dit plasmodium is een "stilstaand" vruchtlichaam waarin de sporen voor de voortplanting ontstaan. Uitontwikkelde vruchtlichamen noemt men aethalia.

Het determineren van slijmzwammen is niet makkelijk. Weinig paddenstoelenboeken schenken er aandacht aan. Met behulp van Gerrit Keizer (auteur van o.a. de prima Geïllustreerde Paddenstoelen Encyclopedie) kon ik ze (met name de *Mucilago crustacea*) toch benoemen.

Woensdag 13 december

Dit noemt men met recht de donkere dagen voor kerst. Lauwwarm, dat wel. Als die grauweheid er niet zou zijn, zouden we niet zo kunnen genieten van zonnige dagen. Dus even doorbijten.

Vanmorgen eerst op de fiets langs de Zoetermeerse plassen. Op mijn nieuwe fiets, met accu, die mijn benen prettig ondersteunt. Maar nog steeds weinig "bijzondere" vogels, een roestende ransuil en 3 tureluurs op de grote Zoetermeerse Plas.

Dinsdag 19 december

Adri de Groot

Fig. 20 Waterral bij het Broekwegbosje

Een fietstochtje langs de Zoetermeerse plassen en het Buytenpark leverde vandaag een tiental waterrallen op. Te zien krijg je deze fraaie moerasvogels niet vaak, maar in deze tijd van het jaar zitten ze doorlopend naar elkaar te roepen. Hun overbekende speenvarkenkreet hoor je vooral in voorjaar en zomer, evenals andere grommende en kreunende geluiden. Nu hoor je voornamelijk een onafgebroken kiep-kiep-kiep en dat kunnen ze heel erg lang volhouden. Langs de Benthuizer Plas hoorde ik er 2, langs de Noordhovense Plas 1, in de noordwesthoek van de Zoetermeerse Plas 1 en ten minste 5 langs de Zoetermeerse plas ter hoogte van het Broekwegbos, aan beide zijden van het fietspad. Slechts twee lieten zich kort zien. Op de Benthuizer en de Noordhovense Plas 1 resp. 2 mannen bruiduiker.

15. Invasie van Barmsijzen in de winter van 2005.

Marcel van der Tol

In het artikel over de barsijsen-invasie van 2005/2006 in Kwartaalblad 52, blz 13, wordt gesteld dat er geen sprake was van een spectaculaire invasie van grote barsijsen in Zoetermeer. Volgens het waarnemingenarchief van de Vogelwerkgroep Zoetermeer, is conform het landelijke beeld echter wel sprake geweest van een forse invasie van de Grote Barmsijs in Zoetermeer.

soortnaam	aant	datum	Plaats	waarnemers	bijzonderheden
barmsijs	1	18-9-2005	Telpost	Marcel van der Tol	trek
barmsijs	1	24-9-2005	Telpost	Marcel van der Tol	trek
barmsijs	3	3-10-2005	Telpost	Marcel van der Tol	trek
barmsijs	2	15-10-2005	Telpost	Marcel van der Tol	trek
barmsijs	1	29-10-2005	Telpost	Marcel van der Tol	trek
barmsijs	2	30-10-2005	Telpost	Marcel van der Tol	trek
barmsijs	3	13-11-2005	Telpost	Marcel van der Tol	trek
barmsijs	113	14-11-2005	Telpost	Marcel van der Tol	trek
Grote Barmsijs	2	14-11-2005	Telpost	Marcel van der Tol	trek
barmsijs	1	16-11-2005	Bertramvaart	Marcel van der Tol	gehoord
Grote Barmsijs	1	17-11-2005	Benthuizen	Adri de Groot	dood gevonden in tuin
barmsijs	1	18-11-2005	Bertramvaart	Marcel van der Tol	gehoord
barmsijs	1	19-11-2005	Westerpark	Marcel van der Tol	gehoord
barmsijs	1	19-11-2005	Bertramvaart	Marcel van der Tol	gehoord
barmsijs	51	19-11-2005	Telpost	Marcel van der Tol	trek
Grote Barmsijs	3	26-11-2005	Buytenpark	Francis Havekes	
barmsijs	40	20-12-2005	Binnenpark	Johan Walinga	
barmsijs	1	22-12-2005	Bertramvaart	Marcel van der Tol	
Grote Barmsijs	30	3-1-2006	Benthuizen	Adri de Groot	
Grote Barmsijs	150	14-1-2006	Hoekstrapark	onbekend	
Grote Barmsijs	150	15-1-2006	Hoekstrapark	Marcel van der Tol	
barmsijs	50	21-1-2006	Westerpark	Francis Havekes	
barmsijs	12	30-1-2006	Prielenbos	Robert Bussman	
Grote Barmsijs	25	19-3-2006	Geerpolder	Marcel van der Tol	
barmsijs	2	23-3-2006	Buytenpark	Dion Melker	

De meest ervaren trekvogeltellers in Nederland wagen zich niet, zoals in genoemd artikel het geval is, aan een determinatie van de Grote Barmsijs en de Kleine Barmsijs op basis van geluidswaarneming, terwijl deze mensen gespecialiseerd zijn in het onderscheiden van soorten op geluid. En mij is noch uit de literatuur noch uit bestaande geluidsoptnamen bekend dat het mogelijk is de beide soorten op geluid in het veld van elkaar te onderscheiden. Dat is ook de reden dat bij de bovenstaande trekwaarnemingen vanaf de telpost in het Buytenpark, behoudens enkele uitzonderingen waarbij visuele determinatie mogelijk was, de barmsijs niet op soort is gedetermineerd.

Het determineren van Grote Barmsijs en Kleine Barmsijs in het veld op basis van kleedkenmerken is zonder direct vergelijkingsmateriaal lastiger dan genoemd artikel doet voorkomen. Tijdens deze invasie betrof de overgrote meerderheid van de barmsijs onvolwassen exemplaren en deze bezitten helemaal niet zo duidelijk de stereotiepe kenmerken van de adulte vogels. Dat betekent dat het alleen na een zeer zorgvuldige observatie mogelijk is om tot een zekere determinatie te komen. Dat bleek wel toen Adri de Groot in zijn tuin een dode barmsijs vond, die pas nadat de vogel was opgedroogd en de maten van de vogel waren genomen met zekerheid als Grote Barmsijs gedetermineerd kon worden. Van een groep barmsijs die in januari in Rokkeveen rondzwier heb ik een aantal foto's kunnen maken, en daaruit bleek na langdurige bestudering van de foto's, dat elk gefotografeerd individu een Grote Barmsijs moest zijn.

Zoals uit de gegevens van de Vogelwerkgroep Zoetermeer blijkt werden òf de barmsijs niet op soort gedetermineerd, met name bij vluchtwaarnemingen, òf werden de barmsijs als Grote Barmsijs gedetermineerd. De dag met 113 exemplaren op de telpost viel samen met de landelijke doortrekpiek van de Grote Barmsijs. Kortom, op basis van deze gegevens durf ik wel te stellen dat er in Zoetermeer, net als in de rest van Nederland, sprake was van een invasie van Grote Barmsijs.

Natuurlijk is het mogelijk dat er, zoals ieder jaar waarschijnlijk het geval is, Kleine Barmsijs in Zoetermeer rondgezworven hebben, maar de aanwijzingen daarvoor zijn niet zo sterk. In de groep van zo'n 40 exemplaren die maandenlang bij het havenhoofd van Scheveningen heeft rondgezworven, werd slechts enkele keren welgeteld één Kleine Barmsijs aangetroffen. Op mijn foto's van deze groep verschenen alleen Grote Barmsijs.

Een andere bron zijn de ringers in Meyendel die aan het begin van de invasie ongeveer 5% van de door hun geringde barsijsen als Kleine Barsijsen determineerden en daarbij opmerkten dat zij in vergelijking met hun collega's, elders in Nederland, een wel erg hoog percentage hadden. Elders in de regio werden wel door doorgewinterde vogelaars enkele Kleine Barsijsen gemeld, maar ten opzichte van de tegelijkertijd veel voorkomende Grote Barsijsen waren deze altijd ver in de minderheid. De waarnemingen betroffen nooit meer dan enkele exemplaren.

De waarnemingen van 38 en 45 exemplaren van de Kleine Barsijsen gemeld in genoemd artikel zijn op zijn zachts gezegd uitzonderlijk te noemen en wat mij betreft zijn de aangedragen gegevens, kwantitatief en kwalitatief onvoldoende om te kunnen stellen dat er géén invasie van Grote Barsijsen in Zoetermeer heeft plaatsgevonden.

Ik zou er dan ook voor willen pleiten om bij het publiceren van avifaunistische gegevens in dit blad, voortaan ook gebruik te maken van de ruim 17.000 losse waarnemingen, de ruim 1100 uren trekvogeltellingen, en de resultaten van de wintervogeltellingen en de verschillende broedvogelinventarisaties die door de Vogelwerkgroep Zoetermeer^a worden beheerd.

16. Nog een dagje vissen

Arno van Berge Henegouwen

Na onze eerste excursie op 13 mei organiseerden we op 2 september een tweede hybi-excursie. We zijn naar hetzelfde gebied gegaan als de eerste keer waar we hebben gemonsterd in dezelfde wateren naast de Zwaardslotseweg, het baggerdepot en de Meerpolder. Een van de monsterplekken van mei had een complete metamorfose had ondergaan. In plaats van het open water van de lage sloot aan de voet van de Meerpolderdijk troffen we een waarschijnlijk jaarlijks in de zomer verlandend stukje aan waar een dichte rietvegetatie het zicht op het water ontnomen had en het vrijwel had drooggelegd. Die plek hebben we overgeslagen. De tweede - nieuwe - plek die we op 2 september kozen ligt weer laag: het stadswater voorbij de volkstuinten.

Er zijn schijnbaar grote verschillen tussen de drie bekeken wateren. Verder verzamelen zal de verschillen waarschijnlijk verkleinen. Wel opvallend is het grote aantal soorten slakken in het stadswater. Dit kan als zeer voedsel- en kalkrijk gekenmerkt worden. De rijkdom aan waterplanten in de ringsloot gaat o.a. gepaard met meer vissoorten. Juist in de niet gedetermineerde groepen zoals libellen, kokerjuffers en haften zijn meer soorten te verwachten. Het regelmatig en drastisch schonen doet de wetering telkens terugvallen naar een pionierstadium. De snelle doorstroming zal ook zijn invloed hebben.

Rest nog de op beide excursies waargenomen soorten overzichtelijk te rangschikken.

De vindplaatsen zijn als volgt:

1. Zwaardslotseweg, lage kwelsloot onderaan de dijk bij het baggerdepot; 13 mei 2006
2. Meerpolderdijk, ringsloot thv baggerdepot langs Zwaardslotseweg; 13 mei 2006
3. Meerpolderdijk, ringsloot thv baggerdepot langs Zwaardslotseweg; 2 september 2006
4. Stadswater voorbij volkstuinten, nabij vissteiger; 2 september 2006

	1	2	3	4
SLAKKEN				
Gyraulis laevis				X
Planorbis planorbis	X			X
Planorbis carinatus				X
Anisus (Planorbis) vortex				X
Valvata piscinalis				X
Valvata cristata				X
Limnaea ovata			X	X
Lymnaea stagnalis			X	
Physa fontinalis				X
Zonitoides nitidus				X
Succinea spec.	X			

	1	2	3	4
KEVERS				
Graphoderus zonatus				X
Hyphidrus ovatus				X
Hygrotus inaequalis				X
Hygrotus spec.				X
Laccophilus minutus				X
Laccophilus spec.				X
Noterus crassicornis	X			X

^a <http://www.vwgzoetermeer.nl/>

	1	2	3	4
Bithynia leachii	X			
Bithynia tentaculata	X			X
TWEEKLEPPIGEN				
Anodonta anatina				X
Sphaerium spec.				X
PLATWORMEN				
Planaria torva				X
Dugesia spec.				X
BLOEDZUIGERS				
Glossiphonia complanata				X
Piscicola geometra		X		
WORMEN				
Lumbriculus cf variegatus				X
SPINACHTIGEN				
Argyroneta aquatica			X	
WATERMIJTEN				
Niet gedetermineerd	X			
KREEFTACHTIGEN				
Asellus aquaticus	X		X	
Gammarus tigrinus		X		X
Watervlooien: talrijk		X		
MUGGENLARVEN				
Chironomidae spec.				X
Culicidae spec.			X	
WANTSEN				
Nepa cinerea nimf				X
Sigara striata				X
Corixa spec. nimf	X			X
Gerris spec. nimf	X		X	X
Hydrometra stagnorum	X			
Notonecta glauca ad		X	X	
Notonecta spec. nimf	X		X	
Ilyocoris cimicoides ad			X	
Ilyocoris cimicoides nimf			X	
HAFTEN				
Ongedetermineerd	X			

	1	2	3	4
Noterus clavicornis				X
Dytiscus spec. larve	X			
Haliplus spec.	X		X	
Helochares lividus			X	
Laccobius minutus			X	
Laccobius bipunctatus	X			
Enochrus melanocephalus			X	
Anacaena lutescens	X			
Helodideae larve	X			
LIBELLENLARVEN				
Echte libellen ongedetermineerd			X	
Juffers ongedetermineerd	X		X	
AMFIBIEËN				
Bufo bufo		X		X
Rana temporaria larven	X			
Rana spec.	X			
VISSEN				
Pungitius pungitius				X
Tinca tinca		X	X	
Cobitis taenia	X	X	X	
Rutilus rutilus		X		
KRANSWIJEREN				
Chara vulgaris longibracteata			X	
Chara globularis			X	
Characeae spec.	X			
VARENACHTIGEN				
Azolla filiculoides			X	
ZAADPLANTEN				
Lemna minuta			X	
Potamogeton pectinatus	X	X	X	
Bulboschoenus maritimus			X	
Schoenoplectus cf tabernaemontani*			X	
Plantago lanceolatum			X	
Berula erecta			X	
Eleocharis palustris ssp. palustris			X	
Rumex hydrolapathum			X	
Myosotis scorpiodes ssp. scorpioides			X	
Mentha aquatica			X	
Ceratophyllum demersum			X	
Nasturtium microphyllum			X	

	1	2	3	4
KOKERJUFFERS LARVEN				
Ongedetermineerd		X		

	1	2	3	4
Ranunculus circinnatus		X	X	
Myriophyllum spicatum		X	X	
Hydrocharis morsus-ranae			X	
Callitriche spec.	X			

*determinatie niet 100% zeker: volgens van der Meyden kruist deze soort met S.lacustris.

17. Slakken en schelpen in Zoetermeer: Gewone schijfhoren

Lodewijk van Duuren

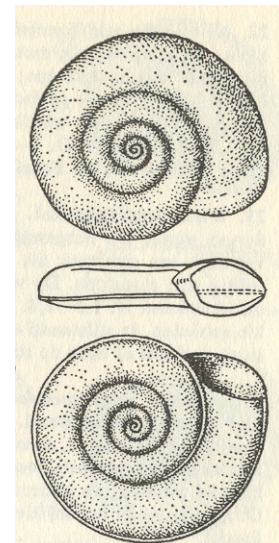
Inleiding

De gewone schijfhoren (*Planorbis planorbis*) is een zoetwater bewonende inheemse slakkensoort (*Fig. 21*) die in Zoetermeer algemeen voorkomt.

Source:

Fig. 21 Gewone schijfhoren (Planorbis planorbis)

Source:

Fig. 22 Gewone schijfhoorn

Beschrijving

Vergeleken met zijn grotere familielid, de posthorenslak (*Planorbarius corneus*) is de Gewone schijfhoren een klein plat schijfvormig horentje van hooguit 20 mm breed, maar gewoonlijk veel kleiner. Een belangrijk kenmerk is de draadvormige scherpe kiel op de laatste omgang die bij deze soort iets boven de onderkant van de schelp loopt (*Fig. 22*).

Voorkomen

De soort is een zeer algemene soort in Nederland met een zwaartepunt in laag Nederland (*Fig. 23*). Ook in Zoetermeer kan de soort in veel sloten, vijvers en andere wateren gevonden worden. Ik heb de soort gevonden in de sloten (091-455, 092-454, 092-455) en ringvaart (093-454) van de Meerpolder. Ook is de soort aangetroffen in het Binnenpark in de vijver bij de tennisbaan (093-453).

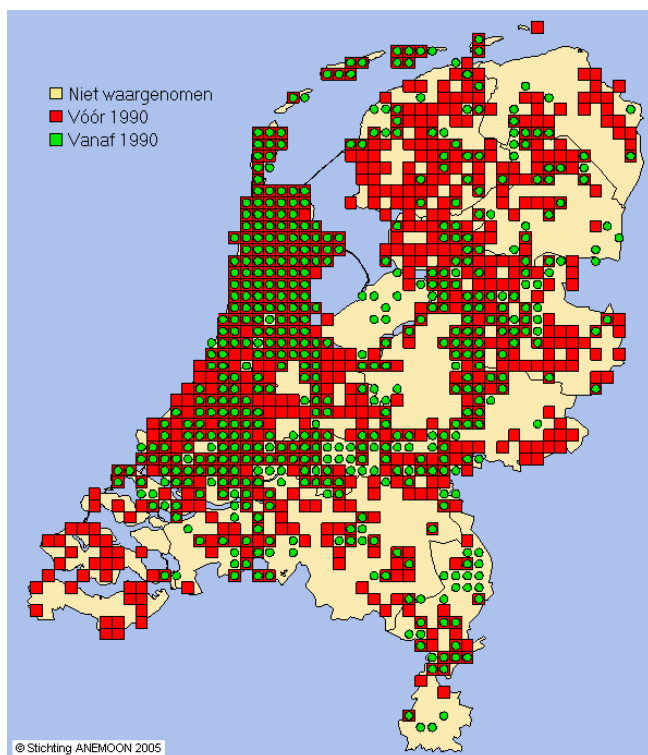

Fig. 23 Voorkomen gewone schijfhoren (*Planorbis planorbis*)

Ecologie

De gewone platte schijfhoren heeft een voorkeur voor stilstaand modderig water, het liefst met veel plantengroei. Ook in brakke en zwak stromende wateren kan deze soort voorkomen. Het is een detritus en planteneter.

Wetenschappelijke namen

Planorbis is samengevoegd uit planus (Latijn) = vlak, effen en orbis = kring, cirkel, schijf. Evenals de Nederlandse naam Schijfhorens slaat dit op het vlakke schijfvormige huisje. De soortnaam is bij deze soort gelijk aan de genusnaam. De Engelse naam is ramshorn; de Duitse naam Gemeine (= algemene) Tellerschnecke; in het Frans heet de soort Planorbe plane of Planorbe marginée en ten slotte de Deense naam Almindelig (= ook algemene) skivesnegl (skive = schijf).

18. Natuurobservaties uit Meerzicht, vervolg

Arno van Berge Henegouwen

Arno van Berge Henegouwen

Fig. 24 Houtduif

En smullen werd het. De druif bleef tot 25 november vrucht dragen. En als het aan de druif gelegen had waren de trossen er met kerst nog niet af geweest. Want wie verwacht nou, dat het zo lang warm blijft? Voor de appel geldt hetzelfde. Voor de eerste keer sinds wij hier wonen droeg onze Hollandse appel gezonde vruchten. Niks wormstekigs, heerlijk als appelmoes en dat vele weken lang. De laatste appel zit, nu ik dit schrijf, nog aan de boom. Onderwijl bakkeleien twee grote gele kwikstaarten om het bezit van het garagedak dat maar niet droog wil vallen en wassen iedere dag veel vogels zich in het water. Niet alleen soortgenoten worden aangestoken, merels krijgen zelfs koolmezen mee en houtduiven behalve andere duiven ook kauwen.

Maar verder bleef het stil in de tuin tot het einde van oktober. Geen groepen spreeuwen die zich op de druiven stortten, een enkele merel op de grond en al helemaal geen winterkoningen. In november leek het alsof er een strenge winter was geweest en de natuur een lange herstelperiode voor de boeg had. De bruine kikkers zitten ingeslapen in de vijver. Soms wordt er nog wel eens eentje sloom wakker. En 's avonds laat kraakt het niet van de vorst maar van de slakken onder mijn voeten. Maar toen kwam er toch beweging buiten. Op een ochtend waren daar ineens een zwartkop en een paar vinken in de appel en er zaten zowaar een paar spreeuwen op de druif. Dat was voor ons het teken om de druif niet verder leeg te plukken, maar aan de vogels te laten. In de nog steeds groene vijver buigt de lidsteng naar het water om af te sterven. Het kroos is weg. Even verderop, in de vijver voorbij station Meerzicht, zijn gelijk met het kroos de meer dan 100 krakeenden verdwenen die daar

de voorbije zes weken op leefden. Dit laatste is wel heel opmerkelijk, want het ziet ernaar uit, dat ik getuige was van een stap op weg naar de domesticatie van deze eend. Een andere verandering laten de grote gele kwikstaarten zien. Nu ze net als andere jaren gewend zijn aan hun stadse stekkie worden ze zwijgzaam. Lieten ze eind september bij iedere vliegbeweging hun luide roep horen, nu vliegen ze stil naar hun volgende watertje. Er zijn nog meer opmerkelijke zaken. Wie rept er deze zomer nog over het veelkleurig aziatisch lieveheersbeestje? Dit jaar zag ik alleen de vertrouwde twee- en zevenstippelige gezichten in de tuin. Waar waren de wespen die de appels aanvreten en de hommels die laat in 't jaar nog vliegen? Zo koud was het niet.

BUITEN DE VERENIGING

19. Nacht van de nacht, zaterdag 28 oktober 2006.

Arno van Berge Henegouwen

22:52 uur en alweer terug van de "nachtexcursie"! Niet naar het Buytenpark geweest, maar naar de wandeling van de vogelwerkgroep door het Westerpark. Om 21.00 uur hadden zich wel acht mensen verzameld bij het Westpunt. Al enige tijd onderweg verscheen er plotseling een groene pet naast mij: Rob Wiewel. En verder dienden zich Winfried, Hanneke en Bob aan van de vogelclub.

Winfried van den Meerendonk

Fig. 25 Acht mensen verzameld bij het Westpunt

En dan was er ook nog een vertegenwoordiging uit de bevolking. Een echtpaar woonachtig langs de rand van het park toonde belangstelling. Welnu, het was een gezellige rondgang, slechts onderbroken door een paar natuurgeluiden waarvan het ruisen van de bomen nog het meest opviel. Daar tussendoor alleen meerkoet en blauwe reiger gehoord. Al naar de wandeling vorderde werd het steeds lichter. De lichten in het park brandden in de buurt van de sportvelden. De bewolkte hemel weerkaatste van verre de helverlichte kassen ten oosten van de stad, het gevallen bladgroenloze blad droeg het zijne bij aan de verlichting. Bij het vogeiland aangekomen werd de rust verstoord door een hevig geknal met erbij horende lichten: vuurwerk in een naburige gemeente om de nacht van de nacht te vieren.

Een houtduif fladderde door de takken omhoog, de eenden hielden zich stil.

Ook de horror werd niet vergeten. Alle parkmoorden passeerden de revue, vindplaatsen van lijken werden aangewezen. We hebben alle registers opengetrokken om er wat van te maken. Hanneke, Winfried, Bob en ondergetekende hebben die bewoners van de Turfberg een onvergetelijke avond bezorgd. Voldaan keerde ieder na afloop het park weer de rug toe. Ik had na afloop op een knallende kaarsenfuif gerekend in het Westpunt met door de gemeente aangeboden drank (Sherry, Vermouth of Cinzano) en zoutjes, kussens langs de muur en muziek van Gordon Lightfoot. Maar men ging zoals men gekomen was: schimmen oplossend in de nacht.

20. Een standaardwerk over stadsecologie

Taeke de Jong

Johan van Zoest^a heeft met Martin Melchers een prachtig, qua taalgebruik zeer toegankelijk en qua inhoud zeer veelzijdig en compleet boek over stadsecologie geschreven.^b De ruim 500 literatuurverwijzingen naar recent internationaal onderzoek zijn in het boek grotendeels per stuk inhoudelijk behandeld, zodat je ook weet wat je in het betreffende artikel kunt verwachten. Daarmee is het ook een naslagwerk geworden, zij het zonder index, zodat het terugzoeken op onderwerp moeite kost. Het eerste deel redeneert vanuit de mens, het tweede deel vanuit de natuur en het derde deel vanuit de praktijk van een stadsecoloog.

Fig. 26 Een stadsecologisch naslagwerk

Het eerste deel verwacht je als ecooloog niet zo gauw, maar het maakt je ervan bewust dat de menselijke soort integraal deel moet uitmaken van de stadsecologie. Het ontstaan, de geschiedenis en de recente explosie van stedelijke gebied is van het grootste belang voor de andere soorten. De grote dynamiek van de stedelijke omgeving gaat – anders dan bij natuurlijke systemen – gepaard aan een grote verscheidenheid. De veranderende opvattingen over groen in de stad en het belang dat mensen daarbij hebben uit het oogpunt van volksgezondheid passeren de revue. Met name de gezondheidseffecten zoals het omgaan met stress (oorzaak van veel ziekten) is hier voor het eerst in ecologisch verband uitvoerig gedocumenteerd.

Het tweede deel documenteert de toenemende fragmentatie op de gradiënt van het buitengebied naar het centrum van de stad en het verschillende effect op tal van autochtone en allochtone soorten. Hier worden de inventarisaties van ons Kwartaalblad in een breder verband geplaatst. Zoetermeer blijkt door zijn relatief kleine omvang en zijn agrarische omgeving een uitzondering op de normale piek van soortenrijkdom in de stadsrand bij grote steden. De effecten van verschillen in bodem, water, klimaat, geluid- en lichtbelasting komen uitvoerig aan de orde. Het aanpassingsvermogen van tal van soortgroepen aan deze

omstandigheden verklaart de soms unieke samenstelling van soorten in de stad.

Het derde deel gaat in op de stadsecologische praktijk, het belang van draagvlak bij de stedelijke bevolking, het organiseren daarvan, het onderscheiden van verschillende groensoorten, de beste strategie per gebied en voor de hele stad. Je krijgt gevoel voor argumenten die het bij bestuurders goed doen, hoe je de wetenschappelijke achtergrond van beide eerste delen moet presenteren om de ecologische waarde van de stad te verhogen.

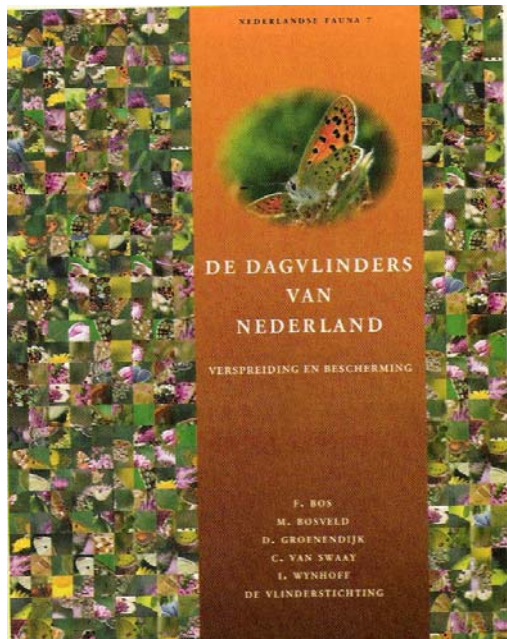
Op onze algemene ledenvergadering (zie blz 8 in dit blad) zal ik het boek meenemen. Voor KNNV-leden is het met korting te bestellen!

^a stadsecoloog van de Gemeente Amsterdam, hoofdplanoloog bij de dienst Ruimtelijke Ordening van die gemeente en universitair docent Stedebouw aan de Technische Universiteit Eindhoven

^b Zoest, J. van; Melchers, M. (2006) Leven in de stad (Utrecht) KNNV-uitgeverij; ISBN-13 978-90-5011-177-5; 240 pagina's

21. Nieuwe Vlinderatlas eindelijk klaar!

Johan Vos

Source:

Fig. 27 Vlinderatlas

De vele bijzondere waarnemingen van het afgelopen jaar doen vermoeden dat het voorspoedig gaat met onze dagvlinders. De vlinderliefhebbers hebben vorig jaar weer volop kunnen genieten van koninginnepages, keizermantels en rouwmantels, de laatste nam ik op 5 augustus ook in Zoetermeer waar. Leuk al die zwervers die de reeks warme zomers van het laatste decennium over onze regionen uitstrooit, maar toch geeft dat volgens Kars Veling van de vlinderstichting een vertekend beeld. De meeste vlinderpopulaties gaan nog steeds achteruit. Door de zachte winters worden de vlinders die als vlinder overwinteren (neem de algemeen voorkomende dagpauwoog) soms al in februari actief. Dan is er nog geen nectar te vinden en sterven ze door voedselgebrek alsnog. Toch zijn er ook lichtpuntjes. Alle inspanningen ten behoeve van de vlinders beginnen langzaam effect te sorteren. De achteruitgang is nog steeds niet tot staan gebracht maar gaat wel steeds langzamer. Voor het eerst in 60 jaar is Nederland ook weer een nieuwe soort rijker, het boswitje! Dit alles is te lezen in de onlangs nieuw verschenen "dagvlinders van Nederland", deel 7 in de serie "de Nederlandse fauna". Deze nieuwe vlinderatlas geeft een actueel beeld van de dagvlinders in ons land en kon door de inspanning van duizenden vrijwilligers door de vlinderstichting worden uitgegeven.

Op basis van de gegevens uit deze atlas stelde de minister van LNV al op 4 november 2004 de Nieuwe Rode Lijst van Dagvlinders vast. Criteria voor opname op de lijst zijn: trend (achteruitgang) en zeldzaamheid. Aan het behoud van in de lijst opgenomen soorten zal, indien dit nodig is, door middel van praktische beschermingsmaatregelen, onderzoek en voorlichting bijzondere aandacht worden gegeven.

De laatste jaren zien we in Zoetermeer ieder jaar wel wat zwervers van de rode lijst langskomen. Ik herinner me bijvoorbeeld: de koninginnepage (gevoelig), de kleine parelmoervlinder (kwetsbaar) en de bruine eikepage (kwetsbaar). En dit jaar de reeds eerder genoemde rouwmantel die zelfs officieel als verdwenen te boek staat. De enige dagvlindersoort van de rode lijst die we als Zoetermeerder kunnen beschouwen is het bruin blauwtje (*Aricia agestis*), een kwetsbare soort. Zoetermeer kan dan ook een bijdrage leveren aan het overleven van deze standvlinder in Nederland door in Zoetermeer zandige, open plekken met een in hoofdzaak kruidachtige begroeiing in ere te houden. Het bruin blauwtje houdt zich graag op in zonnig gelegen soortenrijk, open grasland, vooral op dijken. Maar ook in ruigten en braamstruweel op braakliggende terreinen kunnen we deze soort veelvuldig aantreffen. Aan de waardplanten (leden van de ooievaarsbekfamilie) zal het niet liggen daar deze in Zoetermeer algemeen voorkomen. De vlinder kan tot begin oktober vliegen, dit jaar heb ik hem (een mannetje) op de braakliggende akkers in Oosterheem nog op 29 september waargenomen. Daar deze graslandbewoner overwintert als rups kan te veel en laat maaien schadelijk zijn voor de overleving. Begrazing staat voor deze soort te boek als beste beheersmaatregel. Ondanks het feit dat veel bloemrijk hooiland door schaduwwerking en bladval van de steeds hoger wordende bomen in een aantal parken verruigt is blijkt toch steeds nog geschikt biotoop aanwezig.

22. Landelijke variadag van FLORON op 16 december 2006

Johan Vos

Bijna de kortste dag van het jaar en dan ook nog somber, zacht en regenachtig weer. Dit alles weerhoudt de doorgewinterde florist er natuurlijk niet van om massaal naar Leiden te komen. De collegezaal was tot de laatste stoel bezet en de laatkomers moesten op de trappen in de wandelgangen plaatsnemen. Ook dit keer weer een enorme lijst van nieuwe en/of opmerkelijke vondsten.

Een paar willekeurige voorbeelden: de zoveelste aquariumplant, de Waterwaaier (*Cabomba aquatica*), afkomstig uit centraal Amerika en hier van twee vindplaatsen bekend. In Utrecht doken nieuwe stadsplanten op, *Gnaphalium purpureum* en *Lavatera oretica*. En ook het breed pijlkruid (*Sagittaria latifolia*) breidt zich in Nederland voorspoedig uit. Verder is het Gouden ribzaad (*Chaerophyllum aureum*), een sterk op Fluitenkruid gelijkende schermbloemige nu ook in Leiden aangetroffen. Maar ook de Zomerfijnstraal (*Erigeron annuus*) breidt zich, blijkbaar niet alleen in Zoetermeer, maar ook elders in het land uit.

Na dit openingsnummer kwam Barbara Gravendeel aan het woord die inging op de nieuwe indeling van het plantenrijk op basis van DNA-onderzoek. De Heukel's flora (23-ste druk) volgt deze indeling. Centraal stond "the tree of life" die de verwantschap uitbeeldt van alle plantenfamilies. Traditioneel was de verwantschap gebaseerd op uiterlijke kenmerken. DNA-onderzoek heeft deze traditionele indeling voor een groot deel bevestigd. Toch heeft DNA-onderzoek ook gezorgd voor nieuwe inzichten over de evolutie van het plantenrijk. Interessant waren de resultaten van het onderzoek naar de verwantschap van een aantal viooltjes in Nederland. Over de oecologische betekenis van deze nieuwe inzichten werd nog even doorgefilosofeerd. Het relatief late ontstaan in de evolutie van de orde der Asterales met de klokjes- en asterfamilie zou een verklaring kunnen zijn voor de afhankelijkheid van bestuivende insecten voor de voortplanting binnen deze families. Ook de juistheid van de recente inpassing van de vlinderstruik (*Buddleja davidii*) in de familie der Scrophulariaceae wordt bevestigd vanuit het gegeven dat inmiddels een wereld van oecologische relaties is ontstaan met insectensoorten die afhankelijk zijn van deze familie.

Voor iedereen die meer wil weten van deze interessante materie raad ik aan het betreffende hoofdstuk uit de nieuwe Heukel's flora (blz. 12 t/m 19) er op na te lezen. De volgende spreker, dr. Rüdiger Wittig (o.a. auteur van *Oekologie der Großstadflora*, 1991) ging vervolgens in op veranderingen in de dorpsflora in Nordrhein-Westfalen die te maken hebben met maatschappelijke ontwikkelingen zoals wij die ook kennen. Een dorp was vroeger klein (20 huizen, 100 inwoners) en omgeven door "productielandschap". Tegenwoordig zijn de meeste dorpen veel groter, kennen hun eigen "VINEX-wijkjes" en wordt er niet meer op het omringende platteland gewerkt. Dit alles heeft in de periode van studie (1984-2004) grote veranderingen in de dorpsflora teweeg gebracht. Het aantal soorten is er toegenomen omdat de soorten van vroeger nog aanwezig zijn en er nieuwe urbane soorten zijn bijgekomen.

Daar het urbanisatieproces grote locale verschillen kent (vgl Drente en Brabant) deed Eddy Weeda een oproep om ook in Nederland zo'n onderzoek op te zetten. In Zoetermeer kan dat onderzoek wellicht de meest spectaculaire verschillen opleveren. Jammer dat we zo weinig floristische gegevens hebben van ons agrarisch verleden.

De volgende spreker, John Jansen werkt bij Alterra en besprak de mogelijke afbakening van de soorten binnen het geslacht Zeekraal (*Salicornia*). In de nieuwe Heukel's flora worden 3 soorten onderscheiden (éénbloemige, kortarige en langarige zeekraal), de Engelse flora onderscheidt 7 soorten. Uit DNA-onderzoek kwam uiteindelijk naar voren dat er een complex van twee soortgroepen bestaat dat gemakkelijk kan hybridiseren. Vervolgens blijkt ook nog eens de standplaats van grote invloed te zijn op hoe de planten er uit zien.

Vervolgens vertelde Hanneke den Held over haar waterplantenonderzoek in de Nieuwkoopse plassen. Ooit waren deze plassen zeer voedselarm (lithotroof) maar in 1967 was de kwaliteit van het water al erg achteruit gegaan. Halverwege de jaren '70 van de vorige eeuw was het dieptepunt van de waterkwaliteit bereikt. Daarna zijn er allerlei waterkwaliteitsverbeterende maatregelen genomen. In de periode '87/'89 is de uitgangssituatie van de waterplanten vastgelegd en in 2006 heeft de eerste monitoringsronde plaatsgevonden. De conclusie: de kwaliteit is sterk verbeterd en lijkt nu enigszins te stagneren. De waterplantenvegetatie is enorm opgebloeid. Soorten als groot nimfkruid, scheidfontijnkruid, kransvederkruid, krabbenscheer, glanzig fontijnkruid en sterkranswier (*Nitellopsis obtusa*) zijn enorm toegenomen. Maar ook een nieuwkomer als dwergkroos (*Lemna minuta*) heeft de Nieuwkoopse plassen ontdekt en neemt ook daar enorm toe.

En dan de bramen. Voor mij was deze bijdrage het hoogtepunt van de dag. Rienk-Jan Bijlsma, ook onderzoeker bij Alterra ontcrachtte alle vooroordelen die er over bramen bestaan één voor één. Er bestaan in Nederland 150 soorten die genetisch homogeen zijn en dus weinig hybridiseren. Ze zijn gemakkelijk te determineren ("veel soorten herken je vanaf de fiets"). Ze vallen in twee hoofdgroepen uiteen. De rechtopstaande en bladverliezende soorten en de kruipende (boogbramen) die wintergroen zijn. Op de klei komen volgens de onderzoeker, op de dauwbraam (*Rubus caesus*) na, weinig tot geen bramen voor.

Sommige soorten komen wijdverspreid voor (> 400 KM), andere regionaal (50-400 KM) en weer andere lokaal (< 50 KM). Veel arealen zijn door veranderingen in het landschap versnipperd geraakt, desalniettemin hebben bepaalde soorten door de langlevende zaadbank en wortelstokken zeer lang stand kunnen houden. Daarvan passeerden verscheidene spectaculaire voorbeelden de revue. In dat opzicht kent onze flora een aantal endemische braamsoorten (soorten die maar op één plek op aarde voorkomen) en hebben daardoor in het kader van het internationale natuurbehoud grote betekenis. Zowel in Drente (in oerbosrestanten) als bij Arnhem/Nijmegen zijn hiervan voorbeelden bekend.

Conclusie: Nederland kent een grote diversiteit aan bramen die historisch-ecologisch van grote betekenis zijn. Daaronder bevinden zich nogal wat regionaal endemische soorten die kenmerkend zijn voor het Nederlandse landschap. Dat allemaal aangehoord hebbende denk ik dat onze bramenkennis nog maar in de kinderschoenen staat en de oproep van de onderzoeker om meer onderzoek klinkt me in dit geval dan ook heel logisch in de oren. De dag eindigde echter in mineur. Gerard Oostenmeijer besprak de abominabele toestand van het rozenkransje (*Antennaria dioica*), een ernstig bedreigde soort die inmiddels nog maar van 6 groeiplaatsen in Nederland bekend is. Het bekende verhaal soorten die afhankelijk zijn van voedselarme, dynamische groeiplaatsen kregen we vervolgens te horen. De te kleine resterende populaties van mannelijke of vrouwelijke planten (het rozenkransje is tweehuizig) verliezen genetische variatie waardoor de populaties aan inteelt ten onder gaan. Dat komt omdat vegetatieve vermeerdering bij deze soort regel is en de planten oud kunnen worden. Misschien toch nog een klein lichtpuntje? In Meyendel is kort geleden een populatie herontdekt.

En dan nog wat wandelgangennieuwtjes: De flora-atlas van Eindhoven is uit en via de KNNV te koop, de flora Nijmegen-Kleef (1800 - 2006) komt in mei 2007 uit en de flora-atlas van Den Haag is klaar.

23. Noordnatuurnieuws, winter 2006

U bent gewend hier de natuurbelevissen van Marianne Ketting aan te treffen. Door omstandigheden is zij dit keer niet in de gelegenheid deze bijdrage te leveren, maar we hebben Arno van Berge Henegouwen bereid gevonden deze rubriek van een Zoetermeers alternatief te voorzien.

De wensen van Marianne voor het nieuwe jaar brengen wij natuurlijk graag over.

Fig. 28 Nieuws uit het Noorden

24. Laat staan die stammen!

Arno van Berge Henegouwen

In de voortuin van het huis waar wij nu wonen stonden, toen wij nog op het oude adres in onze straat woonden twee berken, een ruwe en een zachte. Deze berken zijn in het verleden door mijn vroegere buurman die bij Verkeer en Waterstaat werkte meegenomen van een bouwplaats op de Veluwe waar ze moesten wijken voor een weg en aan de vroegere bewoner van ons huis geschonken. De bomen groeiden voorspoedig en kwamen al snel met hun kruin boven het dak uit. Samen met andere hoge bomen

bepaalden zij mede het gezicht van de straat. Maar na onze verhuizing klaagde de nieuwe buurman over de schaduw. Met als gevolg dat ons gevraagd werd om zowel in achter- als voortuin een boom te verwijderen. Toen de tuinman kwam om het vonnis uit te voeren heb ik gevraagd de boomstammen tot een hoogte van ongeveer vier meter te laten staan. De tuinman keek mij verbaasd aan maar voerde toch uit wat ik vroeg. Achteraf ben ik heel blij, dat de stammen zijn blijven staan. De buurman klaagt niet meer en wij hebben nog vele jaren plezier van het verval van twee weggrotende boomstammen. In de achtertuin is het restant van de lijsterbes al helemaal overwoekerd door de klimop die 's zomers tientallen nachtvinders aantrekt die gegeten worden door allerlei vogels. Het wemelde er ook overdag van de gamma-uiltjes. Met de berk gebeurde het eerste jaar niet veel. Uit de zaagwond stroomde de eerste dagen na de ingreep helder water. Het jaar erna deed de boom nog een laatste poging om blad te vormen, maar hij begaf het definitief na de zomer.

Arno van Berge Henegouwen

Fig. 29 Grote bonte specht in de berk ...

Arno van Berge Henegouwen

Fig. 30 ... voor ons huis

En dat was te merken aan de berkenzwammen. Zij doorwoekerden het restant en maakten het hout geschikt voor allerlei insecten. De zwammen waren snel - al na een jaar - weg. Daarna kwamen de spechten. We zagen in het begin meestal twee grote bonte spechten, een volwassen vrouw en een jonge vogel. Dat was dus makkelijk uit elkaar houden. Al snel bleek, dat de spechten behalve voedsel de boom voor nog iets anders wilden gebruiken. In twee weken tijd werd een hol uitgehakt waarin naar later bleek geslapen werd. Toen het eenmaal zover was, zagen we alleen nog maar het vrouwtje. De jonge vogel had kennelijk een andere boom gevonden. Zo nu en dan kwam er ook wel eens een groene specht kijken die op de schors tikte, maar dan snel weer verdween. Zo hebben wij nu alweer voor het derde jaar gezellig de specht in de voortuin. Ze komen zo ongeveer aan het einde van de zomer en verdwijnen ergens in november weer.

Dit jaar hakte de specht wel op een héél gunstige plek haar jaarlijkse gat. Recht tegenover de badkamer. Staande in het bad keek ik haar recht in de ogen. Ook uit de huiskamer was zij goed te volgen. Ik rende dan naar de badkamer, stelde mijn telescoop met fototoestel op en kon zo schitterende foto's maken. Ik dacht er niet direct aan, maar toen de specht zo ver was met het gat, dat zij spaanders naar buiten begon te werken, besloot ik haar op een middag te filmen met mijn fotocamera. Het resultaat was prachtig, 90 minuten lang zie je de specht bezig. Mensen die onderlangs de boom liepen werden door haar gevolgd. Ze hing dan over de rand en keek ze oplettend na. Op een keer kwam er een volwassen mannetje kijken. Heel behoedzaam naderde hij over de stam en strekte nieuwsgierig zijn nek om naar de vrouw te kijken. Ik weet het niet zeker, maar ik vermoed, dat hij in de holte aan de andere kant van de stam die vorig jaar is uitgehakt heeft geslapen. Jammer genoeg verdween het mannetje. Het vrouwtje heeft het ook voor gezien gehouden en komt inmiddels niet meer.

In onze straat zijn meer bomen die al aardig op leeftijd beginnen te raken. De meeste zijn exoten zoals bijvoorbeeld de Robinia's. Verder een treurwilg, geen exoot, die een imposante afmeting begint te bereiken en een paar grote naaldbomen. Maar er treedt ook verval op. De essen die lang geleden aangeplant zijn beginnen het zo langzamerhand te begeven. Bij iedere storm breekt er wel ergens een tak af die dan door de gemeente wordt weggehaald. Enkele bomen zijn al helemaal verdwenen en niet vervangen. De kaalslag is begonnen kort nadat wij in januari 1984 in de straat op ons eerste adres gingen wonen. Langs de Meerzichtlaan stond toen nog een met het jaar steeds dichter wordende muur met kornoeljes en elzen.

Deze laatste zorgden ervoor, dat er veel vinkachtigen in de tuin kwamen. In november zaten de sijen en groenlingen nog in de bomen te peuteren aan de katjes, in winter en voorjaar verplaatsten zij zich naar de grond om daar hun favoriete wintervoedsel te zoeken.

In die tijd waren er meer vogels in de tuin aanwezig en de soortenaantallen waren groter dan nu. De huismus was een normale verschijning, mezen lieten zich alleen zien wanneer er genoeg nestkasten hingen. Met het verdwijnen van de bomen en struiken langs de laan begon de verandering. Huismussen verdwenen langzamerhand, kauwen begonnen in de opengevallen ruimtes te trekken en de huismussen bleven op het laatst alleen nog twee huizen verder in de dichtbegroeide achtertuin komen waar ze gevoerd werden. Bij ons kwamen ze steeds minder. Het was alsof de mussen hun beschermde en knusse bestaan verloren hadden. Het verdwijnen van de dichte begroeiing achter het huis ontnam de mussen kennelijk de veiligheid die ze nodig hebben om aan roofvogels en katten te ontkomen. Hun nestgelegenheid onder de daken verdween niet, die is overgenomen door kauwen. En die zijn te groot voor de sperwer. Misschien een kansje voor de havik om zich in navolging van de sperwer eens wat vaker in de stad te laten zien?

25. Natuur- en milieuagenda Zoetermeer

januari 2007	Tijd	Activiteit	Plaats (verzamelen)	Kosten	Organisatie
Wo/zat/zon- & feestdagen	14.00 - 1600	Pony- of ezelrijden	Stadsboerderij De Balijhoeve	€ 0,50 per rit	De Balijhoeve 3620832
Ma en wo	10.30 - 14.30	Kaasmaken	Stadsboerderij De Balijhoeve		De Balijhoeve 3620832
Zaterdag 6 januari	10.00 - 15.00	Wilgen knotten in Zoetermeer e.o. Aanmelden! gerrit.pelkman@casema.nl			IVN G. Pelkman 3313924
Zaterdag 6 januari	19.30- 22.00	Nachtelijke midwinterfietstocht in het Groene Hart	Parkeerplaats De Sniep Broekwegschouw		IVN 3423661
Zaterdag 13 januari	10.00 - 15.00	Wilgen knotten in Zoetermeer e.o. Aanmelden!			VMD G. Pelkman 3313924
Zaterdag 20 januari	10.00 - 15.00	Wilgen knotten in Zoetermeer e.o. Aanmelden!			IVN G. Pelkman 3313924
Zondag 21 januari	14.00 - 16.30	Knutselactiviteit voor kinderen Vetbolletjes maken	Stadsboerderij Het Buitenbeest	gratis	Het Buitenbeest 3520624
Zondag 21 januari	14.00	Winterfotowandelingwedstrijd in het Buytenpark	Snowworld		IVN 3423661
Zaterdag 27 januari	10.00 - 15.00	Wilgen knotten in Zoetermeer e.o. Aanmelden!			IVN G. Pelkman 3313924
Zondag 28 januari	14.00 - 16.30	Knutselactiviteit voor kinderen Vetbolletjes maken	Stadsboerderij Het Buitenbeest	gratis	Het Buitenbeest 3520624
Februari 2007	Tijd	Activiteit	Plaats (verzamelen)	Kosten	Organisatie
Wo/zat/zon- & feestdagen	14.00- 1600	Pony- of ezelrijden	Stadsboerderij De Balijhoeve	€ 0,50 per rit	De Balijhoeve 3620832
Ma en wo	10.30 - 14.30	Kaasmaken	Stadsboerderij De Balijhoeve		De Balijhoeve 3620832
Zaterdag 3 februari	10.00 - 11.30	Workshop bloemschikken Tafelbalk Aanmelden!	Wijkpost Meerzicht Uiterwaard 29	€ 25,50	Groei en Bloei 3611662
Zaterdag 3 februari	10.00 - 15.00	Wilgen knotten in Zoetermeer e.o. Aanmelden!			IVN G. Pelkman 3313924
Zondag 4 februari	14.00 - 16.30	Knutselactiviteit voor kinderen Vetbolletjes maken	Stadsboerderij Het Buitenbeest	gratis	Het Buitenbeest 3520624

Zaterdag 10 februari	10.00 - 15.00	Wilgen knotten in Zoetermeer e.o. Aanmelden!			IVN G. Pelkman 3313924
Zondag 11 februari	14.00 - 16.30	Knutselactiviteit voor kinderen Vetbolletjes maken	Stadsboerderij Het Buitenbeest	gratis	Het Buitenbeest 3520624
Woensdag 14 februari	20.00	Lezing; varens en schaduwplanten door Hans Kramer. Aanmelden!	Tuincafe van Intratuin	gratis	Groei en Bloei 3411306
Zaterdag 17 februari	10.00 - 15.00	Wilgen knotten in Zoetermeer e.o. Aanmelden!			IVN G. Pelkman 3313924
Zondag 18 februari	14.00	Wandeling Bomen en knoppen 1	't Westpunt in het Westerpark		IVN 3423661
Zaterdag 24 februari	10.00 - 15.00	Wilgen knotten in Zoetermeer e.o. Aanmelden!			IVN G. Pelkman 3313924
Di t/m do 26-28 februari	10.00 - 12.30	Dagje Stadsboerderij. Aanmelden! 's morgens; verzorgen van dieren	Stadsboerderij De Balijhoeve	€ 5,00	De Balijhoeve 3620832
Di t/m do 26-28 februari	13.30 - 16.00	Dagje Stadsboerderij. Aanmelden! 's middags; verzorgen van pony's	Stadsboerderij De Balijhoeve	€ 5,00	De Balijhoeve 3620832
Maart 2007	Tijd	Activiteit	Plaats (verzamelen)	Kosten	Organisatie
Wo/zat/zon- & feestdagen	14.00- 1600	Pony- of ezelrijden	Stadsboerderij De Balijhoeve	€ 0,50 per rit	De Balijhoeve 3620832
Ma en wo	10.30 - 14.30	Kaasmaken	Stadsboerderij De Balijhoeve		De Balijhoeve 3620832
Zaterdag 3 maart	20.00 - 22.00	Workshop bloemschikken Ontluiking. Aanmelden!	Wijkpost Meerzicht Uiterwaard 29	€ 25,50	Groei en Bloei 3611662
Donderdag 8 maart	20.00	Buytenpark, vogeltellingen en vogelfoto's	Wijkpost Meerzicht Uiterwaard 29		Vogelwerkgroep 3163631
Donderdag 15 maart		De natuurtuin gaat open (onder voorbehoud)			Gemeente Z'meer NME 3469662
Zondag 18 maart	14.00	Wandeling Bomen en knoppen 2	't Westpunt in het Westerpark		IVN 3423661
Zaterdag 24 maart		Nederland Schoon Landelijke Opschoondag			Gemeente Z'meer NME 3469662
Zondag 25 maart	13.00 - 14.00	Rondleiding in de natuurtuin	't Westpunt in het Westerpark	Gratis	Natuurtuingroep 3416896/3211593

Coördinatie: team Natuur- en Milieueducatie Zoetermeer.

Internet: www.zoetermeer.nl

Deze agenda komt 4x per jaar uit. Opgave van excursies voor het tweede kwartaal 2007 vóór 15 maart 2007 bij NME-team, telefoon 346 96 62 E-mail: M.J.Kester@zoetermeer.nl

Website IVN

Vogelwerkgroep

Bomen overleven

Gem Zoetermeer

www.ivnzoetermeer.nl

<http://www.vwgzoetermeer.nl/>

www.bomenoverleven.nl

www.zoetermeer.nl natuur en milieu

26. Namen

REDACTIE KWARTAALBERICHT

Taeke M. de Jong (3516599)

Johan Vos (023-5280231)

Marsmanhove 2 2726 CM Zoetermeer

Email T.M.dejong@bk.tudelft.nl

Kopij kan daar worden ingeleverd op floppy (platte tekst of Word).

Inleverdatum aprilnummer: eind maart 2007.

Geschreven of getypte tekst een maand vóór deze datum inleveren.

Auteurs

Evelien van den Berg	079-3213445
Hans Bieze (penningm.)	079-3421351
Lodewijk van Duuren	079-3214149
Arno van Berge Henegouwen	079-3211952
Annet de Jong (voorz.)	079-3422924
Taeke de Jong (secre.)	079-3516599
Tilly Kester (plv. voorz.)	079-3412605
Marianne Ketting	0599-324586
Fred Reeder	079-3213612
Marcel van der Tol	079-3427474
Johan Vos	023-5280231
Peter van Wely	079-3520414

27. Ik wil ook lid worden

van de Natuurgroep Zoetermeer

O > als lid á € 15,- per jaar

O > als huisgenoot-lid á € 10,- per jaar

O > als donateur á € 5,- per jaar

de leden ontvangen dit blad,
donateurs alleen het januarinumner

van de KNNV + afdeling Zoetermeer

O > als lid á € 31,- per jaar

deze leden ontvangen dit blad, het landelijke
KNNV-blad Natura en korting op de KNNV-
uitgaven

.....
naam

.....
adres

.....
postcode

.....
telefoon

.....
Email

.....
handtekening

Kopij of opgave verzenden naar: Marsmanhove 2

2726 CM Zoetermeer of T.M.dejong@bk.tudelft.nl

28. Streeplijsten en losse waarnemingen 2006

Wim de Liefde, Taeke de Jong

De lijst op de volgende bladzijden begint op elke bladzijde met de volgende kop:

kaart	30	30	30	30	30	30	30	30	30	30
uurhok	58	56	57	57	57	57	57	57	47	58
km-hok	33	55	22	45	45	52	52	34	45	32
waarnemer	PWG	PWG	PWG	PWG	PWG	PWG	PWG	PWG	PWG	VOS

totaal aantal soorten tot nu toe	116	52	341	291	291	183	183	379	233	126
totaal aantal waarnemingen tot nu toe	116	52	1505	739	739	387	387	1055	588	156

2006

Nederlandse naam	Srtnr.	L01	L02	L03	L04	L05	L06	L07	L08	L09	L10	# waarnemingen tot nu toe	# hokken (van 47) tot nu toe
data													
Los, Toegevoegd, Wijz.													
20 april en 5 juni													
3 mei													
31 mei en 16 aug.													
15 juni													
20 juli													
05 aug.													
05 aug.													
31 aug.													
16 sept.													
29 sept.													

De bovenste drie regels in de kop geven het kilometerhok (kaart hiernaast) waarop de waarnemingen betrekking hebben.

In de daarop volgende **grijze regels** wordt **per hok** aangegeven hoeveel soorten, inclusief in het grijze verleden, tot nu toe zijn gevonden en om hoeveel waarnemingen het gaat.

De **grijze kolom** rechts wordt **per soort** aangegeven hoe vaak betreffende soort tot nu toe in Zoetermeer is gevonden en in hoeveel hokken. Daaruit kan men opmaken hoe bijzonder de waarneming was.

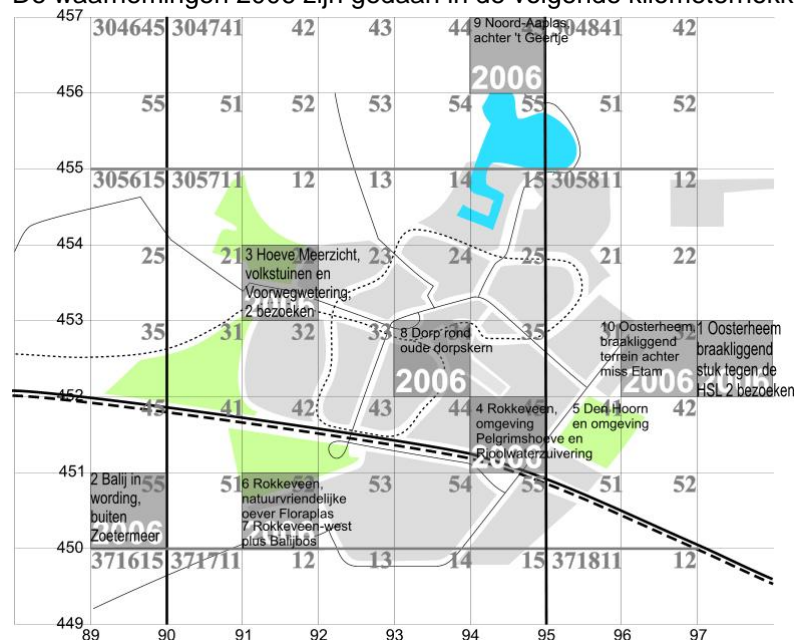
De kolom 'Los, Toegevoegd, Wijzigingen' geeft aan of het een incidentele waarneming (L) betreft, of de soort aan de streeplijst is toegevoegd (T) en of de streeplijst bij deze soort gewijzigd is (W).

In onderstaande tabel zijn de afkortingen weergegeven die gebruikt worden voor de verantwoordelijke waarnemer.

Waarnemers streeplijsten en losse waarnemingen

ABH	Arno van Berge Henegouwen
BDL	Bob de Lange
FBR	Floris Brekelmans, bSR
JON	Annet de Jong
JZW	Johan Zwanenburg, StEA
KES	Tilly Kester
MHO	Marcel Hospers
PWE	Peter van Wely
PWG	Plantenwerkgroep
RLD	Rijnland
SJO	Sinie de Jonge
VOS	Johan Vos

De waarnemingen 2006 zijn gedaan in de volgende kilometerhokken:

kaart 30 30 30 30 30 30 30 30 30 30
uurhok 58 56 57 57 57 57 57 57 47 58
km-hok 33 55 22 45 45 52 52 34 45 32
waarnemer PWG PWG PWG PWG PWG PWG PWG PWG PWG VOS

kaart 30 30 30 30 30 30 30 30 30 30
uurhok 58 56 57 57 57 57 57 57 47 58
km-hok 33 55 22 45 45 52 52 34 45 32
waarnemer PWG PWG PWG PWG PWG PWG PWG PWG VOS

totaal aantal soorten tot nu toe	116	52	341	291	291	183	183	379	233	126		
totaal aantal waarnemingen tot nu toe	116	52	1505	739	739	387	387	1055	588	156		

totaal aantal soorten tot nu toe	116	52	341	291	291	183	183	379	233	126		
totaal aantal waarnemingen tot nu toe	116	52	1505	739	739	387	387	1055	588	156		

2006

2006

Nederlandse naam	Srtnr.	data	Los, Toegev., Wijz.											# waarnemingen tot nu toe	# hokken (van 47) tot nu toe									
			L01	L02	L03	L04	L05	L06	L07	L08	L09	L10	20 april en 5 juni			3 mei	31 mei en 16 aug.	15 juni	20 juli	05 aug.	05 aug.	31 aug.	16 sept.	29 sept.
aardaker	00717	L	hok	305751				VOS		15/08													10	5
aarvederkruid	00851	L	hok	305714				PWG		02/09													8	6
akkerereprijs	01345	T																					10	7
akkerkers	01078		x		x	x				x	x												67	36
akkerkool	00708				x	x				x	x												71	36
andoorn, moeras-	01245		x		x		x	x		x	x	x											103	40
basterdwederik, beklierde	00448									x	x	x											49	29
basterdwederik, berg-	00454									x													41	21
basterdwederik, kantige, s.l.	01642		x																				20	18
basterdwederik, viltige	00457		x							x	x												70	36
beemdgras, ruw	00959		x							x													118	38
beklierde nachtschade	01738	L	hok	305743				VOS		01/09													6	5
berenklauw, gewone	00607		x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x								110	42
berenklauw, reuzen-	00606									x													42	23
berk (g)	06077																						19	13
bieslook	00032	L	hok	305734				VOS		12/07													3	3
biggenkruid, gewoon	00654									x													25	16
bijvoet	00101		x		x		x	x	x	x	x												127	41
bitterzoet	01218									x													56	28
bleekgele droogbloem	00587	T																					8	6
bleke klaproos	00915	L	hok	305724				JON		27/06													21	17

Nederlandse naam	Srtnr.	data	Los, Toegev., Wijz.											# waarnemingen tot nu toe	# hokken (van 47) tot nu toe										
			L01	L02	L03	L04	L05	L06	L07	L08	L09	L10	20 april en 5 juni			3 mei	31 mei en 16 aug.	15 juni	20 juli	05 aug.	05 aug.	31 aug.	16 sept.	29 sept.	
boerenwormkruid	01260																							67	32
bont kroonkruid	00357	L	hok	305715				JON		22/06													3	3	
boterbloem, blaartrekkende	01058																						89	37	
boterbloem, kruipende	01056		x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x								165	43	
boterbloem, scherpe	01040		x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x									110	39	
braam (g)	06452																						33	21	
braam, gewone	01634																						25	14	
brandnetel, grote	01321		x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x			183	42	
brandnetel, kleine	01322																						49	27	
brede stekelvaren	00419	L	hok	305731				BDL	01/01	30/04	8												9	5	
brede stekelvaren	00419	L	hok	305741				BDL	01/01	30/04	1												9	5	
brunel, gewone	01017																						76	33	
distel, akker-	00331		x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x			190	43	
distel, krul-	00208		x							x													73	25	
distel, speer-	00336		x	x	x	x				x	x	x	x	x	x	x							150	43	
dovenetel, gevlekte	05475	W																					33	21	
dovenetel, ingesneden	00703		x																				22	18	
dovenetel, paarse, s.s.	00706		x	x	x					x													93	39	
dovenetel, witte	00700		x	x	x	x																	115	42	
dravik, ijle	00165																						99	33	
dravik, zachte, s.s.	00161																						93	37	

kaart	30	30	30	30	30	30	30	30	30	30
uurhok	58	56	57	57	57	57	57	57	47	58
km-hok	33	55	22	45	45	52	52	34	45	32
waarnemer	PWG	PWG	PWG	PWG	PWG	PWG	PWG	PWG	PWG	VOS

kaart	30	30	30	30	30	30	30	30	30	30
uurhok	58	56	57	57	57	57	57	57	47	58
km-hok	33	55	22	45	45	52	52	34	45	32
waarnemer	PWG	PWG	PWG	PWG	PWG	PWG	PWG	PWG	PWG	VOS

totaal aantal soorten tot nu toe	116	52	341	291	291	183	183	379	233	126
totaal aantal waarnemingen tot nu toe	116	52	1505	739	739	387	387	1055	588	156

totaal aantal soorten tot nu toe	116	52	341	291	291	183	183	379	233	126
totaal aantal waarnemingen tot nu toe	116	52	1505	739	739	387	387	1055	588	156

2006															
Nederlandse naam	Srtnr.	data	Los, Toegev., Wijz.	20 april en 5 juni	3 mei	31 mei en 16 aug.	15 juni	20 juli	05 aug.	05 aug.	31 aug.	16 sept.	29 sept.	# waarnemingen tot nu toe	# hokken (van 47) tot nu toe
		L01	L02	L03	L04	L05	L06	L07	L08	L09	L10				
droogbloem, moeras-	00589					x								15	13
dubbelkelk	00937	T				x								1	1
duinriet	00174				x									39	24
duist	00041		x											60	37
duivenkervel, gewone	00533		x											52	30
duizendblad	00004	W	x		x	x		x	x	x	x			107	38
duizendknoop, beklierde	00973		x		x		x	x	x	x	x	x		79	41
duizendknoop, japanse	01873					x								5	5
dwegkroos	02426	L	hok 305723		VOS		15/08							6	5
dwegkroos	02426	L	hok 305724		VOS		06/09							6	5
dwegkroos	02426	L	hok 305734		PWG		08/09							6	5
dwegkroos	02426	L	hok 305714		PWG		02/09							6	5
dwegkroos	02426	T							x					6	5
egelantier	01645											x		27	19
egelskop, grote, s.s.	01533			x		x		x	x	x				0	0
eik, zomer-	01037			x				x	x					50	23
els, zwarte	00036			x	x	x		x						65	26
engelwortel, gewone	00060			x		x				x				45	24
ereprijs, gladde	01359		x											8	8
ereprijs, grote	01358		x		x	x	x	x						83	37
ereprijs, veld-	01347			x	x									53	29

2006															
Nederlandse naam	Srtnr.	data	Los, Toegev., Wijz.	20 april en 5 juni	3 mei	31 mei en 16 aug.	15 juni	20 juli	05 aug.	05 aug.	31 aug.	16 sept.	29 sept.	# waarnemingen tot nu toe	# hokken (van 47) tot nu toe
		L01	L02	L03	L04	L05	L06	L07	L08	L09	L10				
es	00531	W	x			x	x			x	x	x		58	24
esdoorn, gewone	00002									x				42	18
fijnstraal, canadese	00475		x		x	x	x	x	x	x		x		101	40
fioringras	00018		x										x	105	40
fluitenkruid	00070		x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	121	38
ganzenbloem, gele	00321	W							x					21	14
ganzenvoet, korrel-	00315				x		x	x	x	x				49	31
ganzenvoet, mel-	00306		x		x	x	x	x	x	x				85	38
ganzenvoet, rode	00316												x	39	27
ganzenvoet, stippel-	00310		x			x	x							50	33
gele plomp	00865				x					x	x	x		42	20
gewone eikvaren	00978	L	hok 305731		BDL	01/01 30/04 1 vindplaats								1	1
gewone waterbies	00437	L	hok 305714		PWG	02/09								34	25
glad vingergas	00407	T			x									1	1
glanshaver	00096		x		x	x	x					x		69	36
groene naalbaar	01197	L	hok 305723		VOS	15/08								1	1
grof hoornblad	00299	L	hok 305714		PWG	02/09								33	23
grote boterbloem	00051	T					x							2	2
grote kroosvaren	00128	L	hok 305714		PWG	02/09								10	9
grote wederik	00784	L	hok 305841		VOS	30/06								4	3
guichelheil, rood	00052				x	x		x	x					39	21

kaart	30	30	30	30	30	30	30	30	30	30
uurhok	58	56	57	57	57	57	57	57	47	58
km-hok	33	55	22	45	45	52	52	34	45	32
waarnemer	PWG	PWG	PWG	PWG	PWG	PWG	PWG	PWG	PWG	VOS

kaart	30	30	30	30	30	30	30	30	30	30
uurhok	58	56	57	57	57	57	57	57	47	58
km-hok	33	55	22	45	45	52	52	34	45	32
waarnemer	PWG	PWG	PWG	PWG	PWG	PWG	PWG	PWG	PWG	VOS

totaal aantal soorten tot nu toe	116	52	341	291	291	183	183	379	233	126
totaal aantal waarnemingen tot nu toe	116	52	1505	739	739	387	387	1055	588	156

totaal aantal soorten tot nu toe	116	52	341	291	291	183	183	379	233	126
totaal aantal waarnemingen tot nu toe	116	52	1505	739	739	387	387	1055	588	156

2006															
Nederlandse naam	Srtnr.	data	Los, Toegev., Wijz.	20 april en 5 juni	3 mei	31 mei en 16 aug.	15 juni	20 juli	05 aug.	05 aug.	31 aug.	16 sept.	29 sept.	# waarnemingen tot nu toe	# hokken (van 47) tot nu toe
		L01	L02	L03	L04	L05	L06	L07	L08	L09	L10				
guldenroede, late	01221							x	x			x		49	33
hanenpoot, europese	00428	W		x			x	x	x					25	18
harig vingergras	00408	L	hok 305724		VOS		12/07							18	10
heelblaadjes	01029		x											62	25
heen	01156	L	hok 305714		PWG		02/09							63	36
heen	01156		x		x	x	x	x	x					63	36
heermoes	00462		x	x	x	x	x	x	x			x		144	42
helmkruid, middelst	01169							x						1	1
hemelboom	05007	L	hok 305723		VOS		15/08							1	1
hemelboom	10008	L	hok 305743		VOS		15/08							3	3
hennepnetel, gewone	00543									x	x			22	12
herderstasje	00200	W	x		x	x	x	x	x					109	42
herik	01207		x		x	x				x		x		131	42
hertshooi, gevleugeld	00651		x				x							42	27
hertshoornweegbree	00944	L	hok 305724		JON		31/05							10	7
hoefblad, groot	00926						x							53	25
hoefblad, klein	01316		x	x	x	x			x	x	x	x		142	43
hoenderbeet	00701		x											51	29
holpijp	00463			x										2	2
hondsdraf	00582		x		x	x	x	x	x	x	x	x		187	41
hondspeterselie	00012							x	x					10	9

2006															
Nederlandse naam	Srtnr.	data	Los, Toegev., Wijz.	20 april en 5 juni	3 mei	31 mei en 16 aug.	15 juni	20 juli	05 aug.	05 aug.	31 aug.	16 sept.	29 sept.	# waarnemingen tot nu toe	# hokken (van 47) tot nu toe
		L01	L02	L03	L04	L05	L06	L07	L08	L09	L10				
honingsklaver, citroengele	00812		x					x						21	17
honingsklaver, witte	00809		x							x		x		77	42
hoornblad, grof	00299				x		x			x				33	23
hoornbloem, gewone	00296		x	x	x	x		x	x			x		139	42
hoornbloem, kluwen-	00295			x		x	x							64	34
hoornbloem, zand-	00298				x	x				x				35	22
hopklaver	00799		x		x	x	x	x	x	x			x	111	41
ijzervaren fortunei	10012	T							x					1	1
kaardenbol, grote	00412		x		x	x						x		65	31
kaasjeskruid, groot	00792		x		x	x								29	19
kaasjeskruid, klein	00790				x									16	14
kaasjeskruid, muskus-	00789					x								48	21
kalmoes	00007				x		x			x	x			25	17
kamille, echte	00794	W	x		x	x	x	x	x	x	x	x		104	41
kamille, gele	00064							x						29	19
kamille, reukeloze	00795		x			x	x	x	x	x		x		77	40
kamille, schijf-	00796		x		x				x					68	38
kamperfoelie, wilde	00759											x		19	13
kattenstaart, grote	00785		x				x	x		x	x			98	37
kikkerbeet	00640	L	hok 305714			PWG		02/09						32	19
kikkerbeet	00640				x		x					x		32	19

kaart	30	30	30	30	30	30	30	30	30	30
uurhok	58	56	57	57	57	57	57	57	47	58
km-hok	33	55	22	45	45	52	52	34	45	32
waarnemer	PWG	PWG	PWG	PWG	PWG	PWG	PWG	PWG	PWG	VOS

kaart	30	30	30	30	30	30	30	30	30	30
uurhok	58	56	57	57	57	57	57	57	47	58
km-hok	33	55	22	45	45	52	52	34	45	32
waarnemer	PWG	PWG	PWG	PWG	PWG	PWG	PWG	PWG	PWG	VOS

totaal aantal soorten tot nu toe	116	52	341	291	291	183	183	379	233	126
totaal aantal waarnemingen tot nu toe	116	52	1505	739	739	387	387	1055	588	156

totaal aantal soorten tot nu toe	116	52	341	291	291	183	183	379	233	126
totaal aantal waarnemingen tot nu toe	116	52	1505	739	739	387	387	1055	588	156

2006															
Nederlandse naam	Srtnr.	data	Los, Toegev., Wijz.	20 april en 5 juni	3 mei	31 mei en 16 aug.	15 juni	20 juli	05 aug.	05 aug.	31 aug.	16 sept.	29 sept.	# waarnemingen tot nu toe	# hokken (van 47) tot nu toe
		L01	L02	L03	L04	L05	L06	L07	L08	L09	L10				
klaproos, grote	00916	x		x	x		x	x						91	40
klaver, basterd-	01301	x			x									50	32
klaver, kleine	01299	x	x	x	x		x							86	41
klaver, rode	01305	x		x	x	x	x	x	x	x	x	x		127	42
klaver, witte	01306	x	x		x	x	x	x				x		133	42
klaverzuring, gehoornde	00910			x		x			x					31	18
klaverzuring, stijve	00911	W			x	x			x					26	18
kleefkruid	00546		x	x	x	x	x	x	x	x				134	38
kleine watereppe	01215	L	hok 305714		PWG		02/09							29	22
kleine zandkool	00409	L	hok 305742		VOS		15/08							17	13
klimop	00598								x	x				39	19
klimopbremraap	00899	L	hok 305732		ABH		18/06 35 exemokaren							2	1
klit, gewone	02457		x		x	x			x	x				89	31
klokje, pracht-	00194				x									13	11
knoopkruid	01766				x	x		x						63	29
knopkruid, harig	00544			x		x	x	x	x					55	30
kompassla	00699	x		x	x	x	x	x	x					100	40
koninginnenkruid	00490	x		x					x	x				67	29
koolzaad	01802	x	x	x	x				x	x				86	40
korenbloem	00279				x									24	20
kornoelje, rode	00355											x		47	26

2006															
Nederlandse naam	Srtnr.	data	Los, Toegev., Wijz.	20 april en 5 juni	3 mei	31 mei en 16 aug.	15 juni	20 juli	05 aug.	05 aug.	31 aug.	16 sept.	29 sept.	# waarnemingen tot nu toe	# hokken (van 47) tot nu toe
		L01	L02	L03	L04	L05	L06	L07	L08	L09	L10				
kraakwilg	01121	T	x											2	2
kroontjeskruid	00495		x		x	x			x					62	34
kroos, bult-	00722						x					x		31	25
kroos, klein	00723						x						x	43	32
kroos, veelwortelig	01241											x		29	22
kropaar	00390		x		x	x	x	x	x	x	x	x	x	174	42
kruiptje	00636			x	x	x			x	x				92	33
kruiskruid, bezem-	01733					x							x	21	13
kruiskruid, jakobs-, s.l.	02290		x		x	x	x	x	x	x		x		150	41
kruiskruid, klein	01192		x		x	x	x						x	98	39
kweek	00446		x			x	x		x	x				123	38
langbaardgras, gewoon	01393						x		x	x				41	21
leeuwenbek, muur-	00741								x					18	13
leeuwentand, vertakte	00725			x			x	x			x			40	26
lidrus	00466		x			x			x					54	33
liefdegras, straat-	01762			x		x			x	x				27	18
liesgras	00585		x	x	x	x						x		95	39
lis, gele	00665				x	x				x	x			113	37
lisdodde, grote	01318		x	x		x	x		x					97	42
lisdodde, kleine	01317												x	25	16
look-zonder-look	00029			x		x						x		104	33

kaart	30	30	30	30	30	30	30	30	30	30
uurhok	58	56	57	57	57	57	57	57	47	58
km-hok	33	55	22	45	45	52	52	34	45	32
waarnemer	PWG	PWG	PWG	PWG	PWG	PWG	PWG	PWG	PWG	VOS

kaart	30	30	30	30	30	30	30	30	30	30
uurhok	58	56	57	57	57	57	57	57	47	58
km-hok	33	55	22	45	45	52	52	34	45	32
waarnemer	PWG	PWG	PWG	PWG	PWG	PWG	PWG	PWG	PWG	VOS

totaal aantal soorten tot nu toe	116	52	341	291	291	183	183	379	233	126
totaal aantal waarnemingen tot nu toe	116	52	1505	739	739	387	387	1055	588	156

totaal aantal soorten tot nu toe	116	52	341	291	291	183	183	379	233	126
totaal aantal waarnemingen tot nu toe	116	52	1505	739	739	387	387	1055	588	156

2006															
Nederlandse naam	Srtnr.	data	Los, Toegev., Wijz.	20 april en 5 juni	3 mei	31 mei en 16 aug.	15 juni	20 juli	05 aug.	05 aug.	31 aug.	16 sept.	29 sept.	# waarnemingen tot nu toe	# hokken (van 47) tot nu toe
		L01	L02	L03	L04	L05	L06	L07	L08	L09	L10				
madeliefje	00135	x	x	x	x	x		x	x	x				117	43
majer, kleine	00046			x										14	11
mannagras	00584										x			59	32
mannetjesvaren	00421	L hok	305731		BDL	01/01	30/04	21	vindplaatsen					20	11
mannetjesvaren	00421	L hok	305732		BDL	01/01	30/04	7	vindplaatsen					20	11
mannetjesvaren	00421	L hok	305741		BDL	01/01	30/04	1	vindplaats					20	11
mannetjesvaren	00421	L hok	305742		BDL	01/01	30/04	1	vindplaats					20	11
mannetjesvaren	00421							x	x					20	11
margriet, gewone	00319	x		x	x							x		120	39
marjolein, wilde	00894				x									13	8
melde, spies-	00121	x		x					x					82	36
melde, uitstaande	00123									x				43	28
melkdistel, akker-	02324	x		x	x	x	x	x	x	x				108	41
melkdistel, gekroesde	01224	x		x	x	x	x	x	x	x				99	40
melkdistel, gewone	01225	x	x	x	x	x		x	x					90	40
moederkruid	00320			x	x	x								30	20
moerasmelkdistel	01226	L hok	305751		PWE		13/08							1	1
moerasscherm, groot	00078								x	x				3	2
moerasvergeet-mij-nietje	00844	L hok	305714		PWG		02/09							0	0
morgenster, gele	02418				x									58	28
mosterd, zwarte	00152	x			x			x	x					69	32

2006															
Nederlandse naam	Srtnr.	data	Los, Toegev., Wijz.	20 april en 5 juni	3 mei	31 mei en 16 aug.	15 juni	20 juli	05 aug.	05 aug.	31 aug.	16 sept.	29 sept.	# waarnemingen tot nu toe	# hokken (van 47) tot nu toe
		L01	L02	L03	L04	L05	L06	L07	L08	L09	L10				
munten, water-	00813	x	x	x		x			x			x		94	39
muur, vogel-	01250	x	x	x	x	x	x	x	x	x				100	39
muur, water-	00847										x			5	4
muurpeper	01175				x									33	22
nachtschade, beklierde	01738										x			6	5
nachtschade, zwarte, s.s.	01219			x					x					56	35
nagelkruid, geel	00579				x				x	x				89	29
ooievaarsbek, donkere	00572			x						x				20	16
ooievaarsbek, kleine	00574			x						x				30	24
ooievaarsbek, slipbladige	00570	x		x	x				x			x		119	39
ooievaarsbek, zachte	00571				x								x	60	28
orchis, riet-	00890				x				x					48	19
ossentong, overblijvende	01871				x									16	10
paardenbloem	02430	W	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x		138	43
pastinaak, gewone	00922	x		x	x			x	x				x	139	42
peen	00394	x		x	x	x	x	x						109	38
pekbloem	01201	x												7	7
perzikkruid	00977				x					x	x			67	33
pinksterbloem	00205			x		x								94	35
populier, zwarte	00982	x												4	4
postelein	00984	L hok	305743		ABH		13/08							3	2

kaart 30 30 30 30 30 30 30 30 30 30
uurhok 58 56 57 57 57 57 57 57 47 58
km-hok 33 55 22 45 45 52 52 34 45 32
waarnemer PWG PWG PWG PWG PWG PWG PWG PWG PWG VOS

totaal aantal soorten tot nu toe	116	52	341	291	291	183	183	379	233	126		
totaal aantal waarnemingen tot nu toe	116	52	1505	739	739	387	387	1055	588	156		

2006

Nederlandse naam	Srtnr.	data	Los, Toegev., Wijz.											# waarnemingen tot nu toe	# hokken (van 47) tot nu toe										
			L01	L02	L03	L04	L05	L06	L07	L08	L09	L10	20 april en 5 juni			3 mei	31 mei en 16 aug.	15 juni	20 juli	05 aug.	05 aug.	31 aug.	16 sept.	29 sept.	
tijmeprijs	01363	L hok																						14	10
timoteegras s.s.	00932		x			x	x	x	x															104	41
tongvaren	00934	L hok																						5	5
tongvaren	00934	L hok																						5	5
trogglidkruid	01765	L hok																						7	4
tuinkaasjeskruid	10008	L hok																						3	3
valeriaan, echte	01333		x																					38	24
varkensgras, gewoon	00968		x		x	x	x	x	x	x	x	x												107	42
varkenskers, kleine	00358					x																		36	26
veenwortel	00967		x	x	x	x	x	x	x	x	x	x												145	43
veldkers, kleine	00203		x	x	x																			74	36
vergeet-mij-nietje, akker-	00840		x			x		x	x															72	36
vergeet-mij-nietje, moeras-	00844					x																		0	0
vetmuur, liggende	01112					x	x		x	x														47	25
vetmuur, tengere	01109							x																33	24
vierzadige wikke	01375	T	x																					11	9
vijfvingerkruid	01010		x	x																				35	23
vingergras, harig	00408																							18	10
viooltje, driekleurig	01390					x	x																	11	10
vlier, gewone	01133					x	x			x	x	x												96	33
vlinderstruik	05032																							28	20

kaart 30 30 30 30 30 30 30 30 30 30
uurhok 58 56 57 57 57 57 57 57 47 58
km-hok 33 55 22 45 45 52 52 34 45 32
waarnemer PWG PWG PWG PWG PWG PWG PWG PWG VOS

totaal aantal soorten tot nu toe	116	52	341	291	291	183	183	379	233	126		
totaal aantal waarnemingen tot nu toe	116	52	1505	739	739	387	387	1055	588	156		

2006

Nederlandse naam	Srtnr.	data	Los, Toegev., Wijz.											# waarnemingen tot nu toe	# hokken (van 47) tot nu toe											
			L01	L02	L03	L04	L05	L06	L07	L08	L09	L10	20 april en 5 juni			3 mei	31 mei en 16 aug.	15 juni	20 juli	05 aug.	05 aug.	31 aug.	16 sept.	29 sept.		
vogelkers, gewone	01019	W																							41	20
vossenstaart, geknikte	00040		x	x																					48	25
vossenstaart, grote	00042			x	x																				82	38
walstro, moeras-	02376																								12	9
walstroleeuwenbek	05334	T																							2	1
walstroleeuwenbek	05334	T																							2	1
waterbies, gewone	00437			x																					34	25
watereppe, kleine	01215				x		x																		29	22
watergentiaan	00867					x		x																	54	26
waterkers, slanke	00859	W																							32	22
waterlelie, witte	00866					x		x																	37	21
watermunt	00813	L hok																							94	39
watermuur	00847	L hok																							5	4
waterpest, brede	00441																								2	2
watersla	05269	L hok																							3	3
waterweegbree, grote	00028																								52	35
waterzuring	01099	L hok																							43	23
weegbree, grote, s.s.	00947		x	x	x	x	x	x	x	x	x	x													146	42
weegbree, smalle	00946		x	x	x	x	x	x	x	x	x														138	41
wespenorchis, brede	00460																								68	24
wikke, smalle, s.s.	01368		x			x	x																		0	0

kaart	30	30	30	30	30	30	30	30	30	30	30
uurhok	58	56	57	57	57	57	57	57	57	47	58
km-hok	33	55	22	45	45	52	52	34	45	32	
waarnemer	PWG	PWG	PWG	PWG	PWG	PWG	PWG	PWG	PWG	PWG	VOS

kaart	30	30	30	30	30	30	30	30	30	30	30
uurhok	58	56	57	57	57	57	57	57	57	47	58
km-hok	33	55	22	45	45	52	52	34	45	32	
waarnemer	PWG	PWG	PWG	PWG	PWG	PWG	PWG	PWG	PWG	PWG	VOS

totaal aantal soorten tot nu toe	116	52	341	291	291	183	183	379	233	126		
totaal aantal waarnemingen tot nu toe	116	52	1505	739	739	387	387	1055	588	156		

totaal aantal soorten tot nu toe	116	52	341	291	291	183	183	379	233	126		
totaal aantal waarnemingen tot nu toe	116	52	1505	739	739	387	387	1055	588	156		

2006

Nederlandse naam	Srtnr.	data	Los, Toegev., Wijz.											# waarnemingen tot nu toe	# hokken (van 47) tot nu toe									
			20 april en 5 juni	3 mei	31 mei en 16 aug.	15 juni	20 juli	05 aug.	05 aug.	31 aug.	16 sept.	29 sept.	L01			L02	L03	L04	L05	L06	L07	L08	L09	L10
wikke, vogel-	01369		x		x			x	x														69	35
wilde marjolein	00894	L hok 305743			VOS			15/08															13	8
wilde sorgo	01742	L hok 305723			VOS			15/08															1	1
wilg, grauwe	02468			x																			0	0
wilg, kat-	01126		x																				9	8
wilg, schiet-	01116		x																		x		46	34
wilgenroosje, harig	00451		x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x		129	43
winde, akker-	00350		x							x	x												40	27
winde, haag-	00188	W			x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x		129	40
witbol, gestreepte	00631		x	x	x	x	x	x													x	x	170	43
witte krodde	01281		x		x	x																	83	39
wolfsmelk, tuin-	00498				x			x		x	x												54	30
wolfspoot	00780							x	x	x	x												47	28
zachte duizendknoop	00976	T																			x		6	6
zandkool, grote	00410																				x		26	18
zegekruid	00863				x																		11	11
zegge, ruige	00235			x																	x		118	36
zevenblad	00011		x		x	x	x														x	x	79	33
zilverschoon	01006		x	x	x	x	x														x	x	122	42
zomerfijnstraal	01720	L hok 305751			VOS			15/08															3	3
zomerfijnstraal	01720	T				x																	3	3

2006

Nederlandse naam	Srtnr.	data	Los, Toegev., Wijz.											# waarnemingen tot nu toe	# hokken (van 47) tot nu toe									
			20 april en 5 juni	3 mei	31 mei en 16 aug.	15 juni	20 juli	05 aug.	05 aug.	31 aug.	16 sept.	29 sept.	L01			L02	L03	L04	L05	L06	L07	L08	L09	L10
zuring, kluwen-	01097		x					x	x														52	33
zuring, krul-	01098		x	x				x															120	41
zuring, moeras-	01102		x																				28	18
zuring, ridder-	01101		x	x	x	x	x	x													x	x	146	41
zuring, veld-	01093			x	x																	x	64	32
zuring, water-	01099																				x	x	43	23
zwaluw tong	00970				x																x		43	28
zwanenbloem	00171				x																x		53	26
zwarte bes	01070																				x		11	7
zwarte toorts	01340	L hok 305743			VOS			15/08													wit		14	8
zwarte toorts	01340	L hok 305743			JON			21/06															14	8
zwenkgras, rood	00520																				x		62	28
totaal aantal waarnemingen	945		116	50	128	125	104	68	108	119	72	55												

29. Index (exclusief streeplijsten pag. 33 e.v.)

Aa-zicht.....	17	buizerd.....	11	gewoon elfenschermpje	13
abortiporus biennis	14	bulboschoenus maritimus...21		glanzig fontijnkruid.....	27
aethalia	18	bultkroos	11	glossiphonia complanata....	21
Afrikaweg.....	15	Buytenpark13; 15; 16; 17; 19; 24		gnaphalium purpureum	27
Alterra	27	cabomba aquatica	27	gouden ribzaad.....	27
anacaena lutescens.....	21	callitriche spec	22	graphoderus zonatus.....	20
anisis (planorbis) vortex ...	20	Callitriche spec.	12	Gravendeel, Barbara	27
anodonta anatina.....	21	ceratophyllum demersum ...	21	groene specht... 15; 16; 17; 29	
antennaria dioica	28	chaerophyllum aureum.....	27	groenling.....	30
apium.....	10	chara globularis	21	groot moerasscherm.....	10; 11
apium nodiflorum	11	chara vulgaris		groot nimfkruid.....	27
appel.....	23	longibracteata	21	Groot, Adri de	15; 19
argyroneta aquatica.....	21	characeae spec	21	grote barmsijs.....	18; 19; 20
aricia agestis.....	26	chironomidae spec	21	grote bonte specht.....	16; 29
asellus aquaticus	21	cobitis taenia.....	21	grote egelskop	11
atalanta	16	collybia dryophila	13	grote watereppe.....	10
atalanta'	11	corixa spec. nimf.....	21	gyraulis laevis	20
azolla filiculoides.....	21	culicidae spec	21	haagbeukmelkzwam.....	14
baggerdepot	20	dagpauwoog	11	haft.....	20
Balijbos	13	dauwbraam.....	27	halipus spec.....	21
barmsijs	18; 19	Den Haag	28	havik	30
beklierde nachtschade.....	11	dodaars.....	16; 17	hebeloma spec	14
Benthuizen.....	17	dorpsflora.....	27	heidelibel	16
Benthuizer Plas	18	druf.....	23	Held, Hanneke den.....	27
Benthuizerplas.....	17	dugesia spec	21	helmkruidvlinder	10
Berg	2	duizendknoop	10	helochares lividus.....	21
Berg, Evelien van den	10	Duuren, Lodewijk van.....	22	helodideae larve	21
Berge Henegouwen, Arno		dwergkroos	12; 27	helvella crispa.....	14
van	20; 23; 28	dytiscus spec. larve	20	hommel.....	16; 24
berk.....	29	Ecogrid.....	3	honingbij	11
berkenzwam	29	éénbloemige zeekraal.....	27	houtduif.....	23; 24
berula.....	10	Eindhoven.....	28	huismus	30
berula erecta.....	11; 21	ekster	16	Hungerstreifen	17
beuk.....	14	eleocharis palustris		hydrocharis morsus-ranae..	22
Bieze, Hans	7	ssp.palustris	21	hydrometra stagnorum	21
Bijlsma, Rienk-Jan.....	27	els	29	hygrotus inaequalis.....	20
Binnenpark	14; 22	enochrus melanocephalus..	21	hygrotus spec	20
bithynia leachii	20	entoloma clypeata	13	hyphydrus ovatus	20
bithynia tentaculata.....	20	entoloma lividoalbum.....	13	iep	12; 14
blauwe reiger	24	erigeron annuus.....	27	ijsvogel.....	16
blinde bij.....	11	es	29	ilyocoris cimicoides ad.....	21
bokje	17	essenzwam.....	13	ilyocoris cimicoides nimf....	21
bolbitius reticulatus	13	essezwam.....	14	inocybe spec.....	14
boletus luridus	14	fluitenkruid	27	Jansen, John	27
bont zandoogje	11; 15	franjeporiezwam	13	Jong, Annet de	8; 9
braam.....	27	gaai	16	Jong, Taeke de.....	4; 6; 25
brede stekelvaren	11	gammarus tigrinus	21	Jonge, Sinie de.....	13
breed pijlkruid	27	gamma-uiltje	29	judasoor.....	16
brilduiker	17; 18	geelbruine satijnzwam.....	13	kalmoes	11
Broekwegbos.....	18	Geertje, het.....	10	kauw	23; 30
bruin blauwtje	26	gele kwikstaart.....	23; 24	Keizer, Gerrit	18
bruine eikepage	26	gerris spec. nimf	21	keizermantel	26
bruine kikker	23	gewone hennepnetel	11	Kester, Tilly.....	10
bruine winterjuffer	14; 15	gewone krulzoom	14	Ketting, Marianne	28
bruinrode heidelibel	16	gewone schijfhoorn.....	22	kikkerbeet	11
buddleja davidii.....	27	gewone schijfhoren.....	22; 23	klein kroos	11
bufo bufo.....	21	gewoon eikebladzwammetje	13	kleine barmsijs.....	19; 20

kleine barmsijzen.....	19	Nieuwkoopse plassen.....	27	rumex hydrolapathum.....	21
kleine lisdodde.....	11	Nieuwstraten, Michiel.....	15	rutilus rutilus.....	21
kleine parelmoervlinder.....	26	Nijmegen-Kleef.....	28	ruwe berk.....	28
kleine watereppe.....	10; 11	nitellopsis obtusa.....	27	sagittaria latifolia.....	27
klimop.....	29	Noord-Aa.....	17	salicornia.....	27
knolvoethertezwam.....	13	Noordhovense Plas 16; 17; 18		saprofyt.....	14
knopig helmkruid.....	10	Nordrhein-Westfalen.....	27	schedefontijnkruid.....	27
kokerjuffer.....	20	noterus clavicornis.....	20	Scheveningen.....	19
koniginnekruid.....	11	noterus crassicornis.....	20	schoenoplectus cf	
koninginpage.....	26	notonecta glauca ad.....	21	tabernaemontani.....	21
koolmees.....	23	notonecta spec. nimf.....	21	schoenoplectus.lacustris.....	22
koperwiek.....	17	ooievaarsbekfamilie.....	26	Schoolstraat.....	15
kornoelje.....	29	Oostermeijer, Gerard.....	28	schubbige popzwam.....	13
kortarige zeekraal.....	27	Oosterheem.....	26	scrophulariaceae.....	27
kraai.....	16; 17	paapje.....	16	sigara striata.....	21
krabbenscheer.....	27	paardebijter.....	11	sijs.....	30
krakeend.....	23	paardenbijter.....	16	sium.....	10
kransvederkruid.....	27	paxillus involutus.....	14	slijmzwam.....	18
kroos.....	23	perenniporia fraxinea.....	14	smeerwortel.....	11
kwikstaart.....	24	physa fontinalis.....	20	specht.....	29
laccaria proxima.....	13	piscicola geometra.....	21	Spectrumsingel.....	14
laccobius bipunctatus.....	21	planaria torva.....	21	Speel, Frank.....	3
laccobius minutus.....	21	planorbarius corneus.....	22	sperwer.....	30
laccophilus minutus.....	20	planorbis carinatus.....	20	sphaerium spec.....	21
laccophilus spec.....	20	planorbis planorbis.....	20; 22	spreeuw.....	15; 23
lactarius circellatus.....	14	plantago lanceolatum.....	21	Spruit, Thea.....	10
lactarius controversus.....	14	plasmodium.....	18	station Meerzicht.....	23
laetiporus sulphureus.....	13	pluteus plautus.....	13	sterkranswier.....	27
langarige zeekraal.....	27	poelsnip.....	17	sterrenkroos.....	12
Lange, Ellen de.....	15	polyporus tuberaster.....	13	struikklimop.....	11
lavatera oretica.....	27	populier.....	14	succinea spec.....	20
lemna minuta.....	21; 27	populiermelkzwam.....	14	symspecma fusca.....	14
libel.....	20	Post, Simon.....	15	tinca tinca.....	21
lidsteng.....	23	posthorenslak.....	22	tjiftjaf.....	16
lieveheersbeestje.....	24	potamogeton pectinatus.....	21	toefige labyrintzwam.....	14
lijsterbes.....	29	praetermissa.....	12	treurwilg.....	29
limnaea ovata.....	20	Prielenbos.....	16; 17; 18	tricholoma argyraceum.....	14
lumbriculus cf variegatus.....	21	Prisma.....	15	tureluur.....	17; 18
lymnaea stagnalis.....	20	pungitius pungitius.....	21	Turfberg.....	24
Mahatma Gandhisingel.....	14	ramaria stricta.....	13	Ulmus spec.....	12
majalis.....	12	rana spec.....	21	vaalhoed.....	14
meerkoet.....	24	rana temporaria larven.....	21	valvata cristata.....	20
Meerpolder.....	20	ransuil.....	17; 18	valvata piscinalis.....	20
Meerpolderdijk.....	20	ranunculus circinnatus.....	21	veelwortelig kroos.....	11
Meerzichtlaan.....	29	rechte koraalzwam.....	13	veldeeuwerik.....	16
mees.....	16; 30	reuzenbalsemien.....	11	Veling, Kars.....	26
Melchers, Martin.....	25	reuzenbovist.....	11	Vernèdepark.....	13
mentha aquatica.....	21	riet.....	11	vezelkop.....	14
merel.....	23	rietorchis.....	12	vink.....	16; 23; 30
Meyendel.....	20; 28	robinia.....	29	violetgrijs kleefhoedje.....	13
moerasscherm.....	10	rode lijst.....	14	Vlinderstruik.....	27
mucilago crustacea.....	18	Rode Lijst.....	12	VOFF.....	3
mycena pura.....	13	Rode Lijst van Dagvlinders.....	26	Vos, Johan.....	12; 14; 26
myosotis scorpiodes ssp.		Rokkeveen.....	14; 19	walnoot.....	14
scorpioides.....	21	roodborst.....	16	watermuur.....	11
myriophyllum spicatum.....	21	roodborstje.....	17	waterpeper.....	10
myxomyceten.....	18	roodborsttapuit.....	16; 17	waterral.....	16; 17; 18
nasturtium microphyllum.....	21	rouwmantel.....	26	watersnip.....	17
nepa cinerea nimf.....	21	rozenkransje.....	28	watervlo.....	21
netstelige heksenboleet.....	14	rubus caesus.....	27	waterwaaier.....	27

Weeda, Eddy	27	witte kluiwzwam	14	Zoetermeerse Plas .	16; 17; 18
Wely, Peter van	15	Wittig, Rüdiger	27	Zoetermeerwaarde	3
wesp	11; 24	wortelloos kroos.....	12	zomerfijnstraal	27
Westerpark	13; 14; 15	zachte berk	28	zonitoides nitidus.....	20
Westpunt.....	24	zachte duizendknoop.....	11	Zwaardslootseweg.....	20
wezel.....	15	zanglijster	16	zwart tandzaad	11
Wilhelminapark	11	zeekraal	27	zwarte kraai	17
winterkoning	23	zilveren ridderzwam.....	14	zwartkop	23
winterkoninkje.....	16	zilverreiger	11	zwavelzwam	13
witje.....	16	Zoest, Johan van	25		
witrot	14	Zoetermeersche Meerpolder	16		